

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2010-12-21
meddelad i
Östersund

Mål nr M 42-10

KLAGANDEN

1. Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
c/o Marianne Persson
Valsjön 4720 A
830 67 Valsjöbyn

Ombud: Advokaterna Camilla Wikland och John Antonson
Gärde Wesslau Advokatbyrå
Kungstorget 2
411 17 Göteborg

2. Jämtlands läns Ornitologiska förening
c/o Jonas Westling
Midgårdsgatan 3 E
831 45 Östersund

3. Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län
c/o Bernt Persson
Åslingevägen 10
873 40 Bollstabruk

4. Ångermanlands Ornitologiska förening
c/o Thomas Birkö
Björkudden 105
894 31 Själevad

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

2. Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Ombud: Advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Sveavägen 17, 11 tr
111 57 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslut den
2 december 2009 i ärende nr 551-18527-08

Dok.Id 108964

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

SAKEN

Uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Stamåsen, Sollefteå och Strömsunds kommuner, Västernorrlands och Jämtlands län

MILJÖDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Verkställighetsförordnandet upphävs.
 2. Det överklagade beslutet ändras på det sättet att tillståndet begränsas att gälla i trettio år från den dag då tillståndet togs i anspråk.
 3. Villkor 2, första stycket, ändras på det sättet att säkerhetsbeloppen för varje byggt kraftverk ska indexuppräknas enligt konsumentprisindex (KPI) från det månadsvärde som gäller när tillståndet tas i anspråk till det vid betalningstillfället senast kända KPI.
 4. Jijnjevaerie samebys överklagande i övrigt avslås.
 5. Villkor 16 ändras så att det får följande lydelse. *Vindkraftverk får inte placeras närmare än två (2) kilometer från kungsörnsbo.*
-

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län (MPD) har i det överklagade beslutet lämnat Statkraft SCA Vind AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft vid Stamåsen i Sollefteå och Strömsunds kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 115 MW inom ett område om ca 16 km² och maximalt 50 vindkraftverk. Tillståndet omfattar också anläggandet av tillfälliga och permanenta vägar, tillfälliga och permanenta uppställningsplatser för material/avfall, mobil betongstation, mobil kross, uppförande av transformatorstation i parken, uppförande av servicebyggnad samt följdverksamheter såsom transporter till och från vindkraftparken. MPD meddelade även verkställighetsförordnande avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar, vägarbeten och anläggande av ett begränsat antal fundament.

Beslutet har överklagats av Ångermanlands Ornitologiska förening (ÅOF), Jämtlands läns ornitologiska förening (JORF), Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län (naturskyddsföreningen) och Jijnjevaerie sameby (samebyn), varvid samebyn även yrkat att miljödomstolen ska meddela inhibition av verkställighetsförordnandet. Miljödomstolen har ändrat det överklagade verkställighetsförordnandet på det sättet att verkställighetsförordnandet ska avse nedtagande av skog för anläggande av vägar, vägarbeten samt anläggande av femton fundament. Inget av fundamenten får anläggas närmare än två kilometer från kungsörnsbo.

YRKANDEN M.M.

Samebyn har yrkat att miljödomstolen i första hand ska återförvisa ärendet till länsstyrelsen,

i andra hand inte ge tillstånd till den sökta verksamheten och

i tredje hand förena tillståndet med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring.

JORF har yrkat att miljödomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut på så sätt att skyddsavståndet till närmaste kungsörnsbo utvidgas till minst 2,5 km.

Naturskyddsföreningen och **ÅOF** har yrkat att miljödomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut på så sätt att skyddsavståndet till närmaste kungsörnsbo utvidgas till minst 2 km.

Bolaget har bestritt samtliga yrkanden.

Länsstyrelsen har vidhållit sitt beslut.

KLAGANDENAS TALAN

Samebyn

Återförvisning

MPD:s beslut har inte tillkommit i laga ordning. Samebyn gav in ett omfattande yttrande i ärendet den 22 oktober 2009. Samebyn hörde därefter ingenting från MPD förrän den 26 november 2009 då MPD underrättade samebyn om att rennäringsenheten vid Länsstyrelsen i Jämtlands län inkommit med ett yttrande, vilket samebyn bereddes tillfälle att yttra sig över. Den 7 december 2009 fick samebyn av en slump kännedom om att sökanden hade inkommit med ett bemötande av samebyns yttrande den 10 november 2009. Bemötandet har aldrig funnits tillgängligt för allmänheten eller för samebyn. Genom att MPD redan den 2 december 2009 meddelade beslut i det nu aktuella ärendet har samebyn därför betagits rätt att yttra sig över vad som inkommit i ärendet.

Av 19 kap 4 § miljöbalken (MB) framgår att länsstyrelsen ska underrätta ”den som gjort en ansökan eller kommit med synpunkter genom någon annan än honom eller henne själv och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig om inte annat följer av 17§ förvaltningslagen.” Enligt kommentaren till Miljöbalken (Bengtsson m.fl.) är detta en motsvarighet till kommunikationsbestämmelsen i 17 § förvaltningslagen (1986:223) med den utvidgningen att den som kommit med synpunkter inte formellt behöver vara part för att bli underrättad. Enligt 17 § förvaltningslagen får ett ärende inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att

så har skett bl a om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövlige.

Hellners/Malmqvist har i ”Nya förvaltningslagen – med kommentarer” anfört följande avseende kommunikationsplikten (s. 178): ”I de fall då mer än en part finns i ärendet kan formerna för kommunikationen behöva modifieras i somliga hänseenden. Sålunda kan det t.ex. bli nödvändigt att kommunicera med parterna flera gånger för att en part ska få tillfälle att bemöta vad en motpart anfört.” Vid underlåtenhet att iaktta vad som föreskrivs i 17 § förvaltningslagen torde myndighetens avgörande i ärendet inte kunna anses tillkommet i laga ordning och kan beroende på omständigheterna undanröjas och återförvisas till beslutsmyndigheten för ny behandling, se t.ex. RÅ 1973 C 29 (jfr även RÅ 1966 ref. 12, 1967 ref. 31 och 1970 ref. 23) s. 179 i ovan angivet verk. Mot denna bakgrund ska miljödomstolen undanröja MPD:s beslut och återförvisa ärendet till länsstyrelsen för ny behandling.

Samebyn anser att MPD:s avgörande har gått samebyn emot. Cirka 75 procent av sökandens skrift den 6 november 2009 är, enligt samebyns uppfattning, ett direkt bemötande av samebyns yttrande den 22 oktober 2009. Vid genomgången av MPD:s beslut framgår det tydligt att sökandens skrift (bemötandet) har tillfört nya omständigheter till ärendet, vilka MPD har tagit intryck av. Det framgår dels av MPD:s argumentation, där vissa formuleringar är näst intill identiska med formuleringar i bemötandet, dels av att MPD har grundat sitt beslut om verkställighetsförordnande på de skäl som sökanden anfört i bemötandet. Sökanden hade inte tidigare angett några skäl till yrkandet om verkställighetsförordnande. Något av de övriga undantagen från kommunikationsplikten är inte tillämpliga. MPD hade därför inte rätt att avgöra ärendet utan att samebyn fick tillfälle att yttra sig över bemötandet.

Samebyn föreslog en rad ytterligare utredningar i sitt yttrande till MPD eftersom samebyn ansåg att dessa utredningar saknades i ansökningen. Det behövs en bedömning av hur arbetet med anläggandet och nedmonteringen av vindkraftverken kan förväntas påverka renarnas beteende i området, såväl tillfälligt som permanent samt om anläggnings- och nedmonteringsarbetet ska ske vintertid eller när renskötsel inte bedrivs i området. Aspekter som bör belysas är exempelvis undvikelseeffek-

ter och anläggningsarbetets påverkan på renbetet i området samt hur renarna påverkas av utfodring under en så lång tid som kommer att krävas under detta arbete. Vidare behövs det en bedömning av hur vindkraften vid drift förväntas påverka renarnas beteende i området. Aspekter som bör belysas är renarnas reaktion på det buller och de reflexer, skuggor och vingrörelser som uppstår under driften.

Samebyn anser vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ytterligare alternativa lokaliseringsförslag som innebär att renskötseln inom samebyns renskötselområde kan fortgå utan störningar. Samebyn har som ett förslag till villkor begärt att sökanden ska fastställa samebyns kostnader för renskötseln under ett normalår. Denna begäran kan istället omformuleras till ett föreläggande för sökanden att utföra en utredning med samma innehåll och under samma förutsättningar. Därutöver har begärts att sökanden ska föreläggas att genomföra en utredning rörande alla intrång, befintliga och planerade, inom samebyns renbetesområde för att belysa de kumulativa effekterna. Utredningen måste genomföras tillsammans med samebyn.

MPD har inte förelagt sökanden att komma in med dessa utredningar. Samebyn anser därför dels att länsstyrelsen inte har berett ärendet tillräckligt innan den har fattat beslut, dels att sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) inte motsvarar de krav som ställs på en sådan enligt MB. Även av dessa skäl ska målet återförvisas till länsstyrelsen.

Tillståndsfrågan Samebyn konstaterar att enligt 3 § andra stycket rennäringslagen (1971:437) får renskötsel under perioden den 1 oktober – 30 april (vinterbetesmarkerna) bedrivas i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen samt inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året. Detta innebär att samebyarna måste ha upparbetat s.k. sedvanerätt till ett område för att kunna få bedriva vinterbete där. De stora områden som sökanden hänvisar till är troligen indelningen av Sveriges karta i områden där de olika samebyarna kan ha rätt att bedriva vinterbete. Det är dock inte så att samebyarna har upparbetat denna rätt på hela detta stora område, där bl.a. tätorter ingår, varför hela denna areal inte kan ligga till grund för en redogörelse för hur stort vinterbetesområdet är. Alla områden är vidare inte lämpliga för renbete.

Aktuellt område används för närvarande för reservbete. Eftersom MPD har lämnat bolaget tillstånd till ytterligare fem vindparker inom samebyns vinterbetesområde påverkas naturligtvis även användningsområdet för Stamåsen. För det fall tillstånden för Björkvattnet-Björkhöjden, Ögonfågeln och Bodhögarna blir bestående kommer samebyn att vara tvungen att använda Stamåsen varje år. Detta innebär således att vid anläggningsarbete vintertid kommer Stamåsen inte att kunna användas. Av detta skäl ska i vart fall sökanden inte tillåtas utföra arbete under den tid samebyn har rätt att bedriva renskötsel i området. Det innebär att övriga orörda områden blir viktigare eftersom värdet av störningsfria områden för rennäringen ökar. Samebyn måste därför planera att permanent införliva Stamåsen i något av sina kärnområden för det fall detta område skulle förbli orört. Området kommer därför att användas varje år till en stor del av samebyns renar. Skulle dock miljödomstolen ändra länsstyrelsens beslut avseende exempelvis området Björkvattnet-Björkhöjden får Stamåsen inte samma stora betydelse. Därigenom kan samebyn med fog påstå att det krävs en bedömning av den samlade miljöpåverkan på rennäringen från samtliga vindparker vid avgörandet av tillåtligheten av vindparken i Stamåsen.

Samtliga parter synes vara överens om de stora störningar som uppstår för rennäringen under byggskedet. MPD och sökanden har dock en annan syn på hur driftskedet påverkar rennäringen än vad samebyn har. Samebyn instämmer i att rennäringen kommer att försvåras inom området.

Sökanden har hänvisat till VindReins årsrapport 2008, för att styrka att påverkan från t ex kraftledningar och vindkraftverk är större i platt terräng än i kuperad. Sökanden har därför dragit slutsatsen att renarna inte kommer uppfatta parkens storlek eftersom marken är kuperad och att parken därför inte kommer att påverka renarna i större utsträckning än en park av mindre storlek. Detta resonemang är felaktigt och går inte på något sätt att återknyta till den av sökanden hänvisade rapporten. Det är sant att den visuella påverkan av de enskilda vindkraftverken blir mindre om de till viss del döljs av kullar och träd. Den sammanlagda effekten av ingreppet i naturen, ljudet från turbinerna, den visuella effekten och ytterligare mänsklig aktivitet i området måste dock vägas in. Endast det faktum att en mindre del av vissa enskilda

vindkraftverk är synbara på långt avstånd medför inte att den planerade vindkraft-parken är att jämföras med en park av mindre omfattning.

Vidare har sökanden hänvisat till en studie utförd av företaget Agrivind AB för att styrka att renar inte undviker vindkraftverk efter det att byggnationen är avslutad. Vindkraftparken i studien omfattade tre vindkraftverk. Sökanden har även hänvisat till en rapport gjord av J.E. Colman, H. Rønning, S. Eferstøl ”I hvilken grad påvir- kar vindmølleparker beitedferd blant tamrein”, i vilken effekten av en vind- kraftspark med 17 vindkraftverk utreds. Samebyn anser att studier på mindre vind- kraftparker inte kan tillerkännas någon betydelse i det nu aktuella fallet. Studien, som är presenterad i preliminär form, kommer antagligen att presenteras i sin helhet under 2010. Den är dessutom utförd i Finland, vilket medför att de berörda renarna lever under väsentligen andra förutsättningar än renar i Sverige, vad gäller kontak- ten med människor. Då det finns väldigt ont om vinterbete i Finland kombineras traditionell renskötsel med utfodring i hägn vintertid. Detta resulterar i att renarna är mer vana vid mänsklig kontakt och således accepterar även andra störningskällor lättare.

Sökanden har påstått att studier i Norge stödjer hypotesen att vindkraftparker har liten eller ingen negativ påverkan på renar. Sökanden har till stöd för detta påståen- de hänvisat till Fagrapport Reindraft, Konsekvenser av vind- och kraftledningspro- sjekter på Fosen. Sökanden har dock underlåtit att redovisa de delar som talar om det osäkra läget vad gäller vindkraftverks och andra tekniska installationers undvi- kelseffekt på renar, vindkraftparker i allmänhet och stora sådana i synnerhet.

I artikeln “Effects of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges” i Society for Ecological Restoration International, C.Nellemann, m.fl. 2009, konstateras att den undvikelseffekt som mänsklig aktivi- tet medför för renar är proportionerlig med aktivitetens omfattning. Samebyn anser att det är rimligt att anta att detsamma gäller för vindkraftparker. Således kommer en vindkraftpark av en storlek som den nu planerade att medföra en mycket större negativ påverkan på renar än de vindkraftparker som har omfattats av olika tidigare studier. Samebyn vill även erinra att det av ”De fördjupade rennärlingsanalyserna”

framgår att renarna kommer att undvika området under anläggningsfasen, men också troligtvis under drift.

Vad gäller frågan om s.k. vildren kan följande framhållas. De studier som rör s.k. vildren i Norge avser inte vildrenar (d.v.s. icke-domesticerade) i egentlig mening utan förvildade tamrenar. De tillhör samma underart av ren som renarna i renskötsel (Rangifer tarandus tarandus). Så länge som renskötseln funnits har det också funnits ett genflöde från renskötselområden till ”vildrenområden” genom djur som gått över och blandat sig med ”vildrenarna”. En massiv inblandning skedde under och efter andra världskriget och under flera årtionden förökades tamrenarna utan större kontroll och slakt. Det som skiljer de norska ”vildrenarna” från tamrenarna är i princip endast tamhetsgraden. Någon diskussion angående undvikelseeffekternas storlek för tamren kontra ”vildren” förs inte längre i Norge. Ingunn Ims Vistnes slutsatser om undvikelseeffekter är vetenskapligt granskade i internationella fora och anses gälla för såväl tamren som ”vildren” i Norge. Samtliga studier i Norge är med andra ord utförda på domesticerad ren av olika tamhetsgrad. Mot denna bakgrund är de studier som är utförda på s.k. vildren i Norge fullt tillämpliga på nu aktuella förhållanden.

Det synes inte finnas någon studie som bekräftar MPD:s tes att förhållandena skiljer sig så kraftigt mellan skogslandskap och kalvfjäll eller andra öppna landskap att de forskningsresultat avseende störningseffekter som visats i en naturtyp inte skulle ha bäring på en annan naturtyp.

MPD har i sin motivering till beslutet vänt på bevisbördan avseende den sökta verksamhetens effekt på rennäringen. Sökanden har inte visat i enlighet med 2 kap. 1 § MB att vindkraftsparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Med anledning av att samebyn varken kommer att kunna använda snöskoter eller helikopterstöd i vindkraftsparken, kommer samebyn inte kunna samla sina renar i området. Ett utredningsvillkor som i efterhand kan komma att konstatera att så är fallet är inte tillfyllest. Sammanfattningsvis anser samebyn det visat att det är högst sannolikt att renar störs av vindkraftverken även under drift, vilket innebär att renarna kommer att undvika de påverkade områdena. Vidare anser samebyn det lika

sannolikt att vindkraftverken även medför störningar på områden utanför parkerna. Samebyn anser därför att slutsatsen att rennäringen kan existera med vindbruket inte är korrekt.

Samebyn menar att de fem tillståndsgivna parkernas samlade inverkan måste beaktas vid ett avgörande om påverkan på rennäringen. Till detta kommer den kumulativa effekten av andra intrång i samebyns renskötselområden.

Samebyn delar inte MPD:s uppfattning att en etablering av en vindkraftanläggning i Stamåsen medför en användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning utifrån de villkor som föreskrivs avseende bl.a. rennäring. Samebyn anser därför att miljödomstolen ska hantera Stamåsen-området som om det var utpekad som riksintresse för rennäringen. Eftersom rennäring och vindbruk är oförenligt måste prövningsmyndigheten göra en avvägning mellan dessa. Prövningsmyndigheten ska därvid ge företräde åt det ändamål som främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Vid en sådan intresseavvägning bör den beslutande myndigheten även väga in vilket intresse som först fanns på platsen. Eftersom det "första" intresset ska skyddas gäller detta skydd mot anläggandet av nya anläggningar. Detta även om den nya etableringen också skulle omfattas av ett riksintresseskydd och detta oavsett om den tidigare näringen omfattas av riksintresseskydd eller inte. Enligt samebyns sätt att se på saken träder således bestämmelserna om skydd för riksintresse in vid ändrad markanvändning, vilket nu är för handen. Av bestämmelsen i 3 kap 8 § MB framgår det bl.a. att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Samebyn har inte vidtagit eller ansökt om att få utföra åtgärder som kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Samebyn avser inte heller att ändra sin traditionella markanvändning, från sådan den har varit sedan samer började bedriva rennäring i området. Eftersom området inte används för energiproduktion idag är det inte fråga om ändrad markanvändning från energiproduktion till rennäring, utan ett behållande av status quo. Samebyn anser därför att skyddsbestämmelserna för ener-

giproduktion inte är tillämpliga. I vart fall ska detta nytillkomna intresse inte erhålla samma tyngd som den befintliga traditionella rennäringen vilken inte förutsätter en ändrad markanvändning.

Vad gäller frågan om vilket intresse som bäst främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt kan samebyn inte se att någon annan bedömning kan göras än att det bör vara rennäringen. Rennäringen kan i vart fall inte anses att på ett sämre sätt än vindbruket främja en långsiktig hushållning med marken vad gäller ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter. Hänsyn vid denna bedömning måste tas till Sveriges internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk. Enligt FN:s konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR) och den praxis som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) har utvecklat, får ett urfolks traditionella landområde och möjligheter att bedriva sin kulturellt betingade näringsform aldrig inskränkas i sådan utsträckning att de lokalt påverkade individerna förlorar sin möjlighet att försörja sig genom sin traditionella näringsform. Då detta är ett absolut krav krävs det att det, vid varje inskränkning, utförs en utvärdering om hur stor påverkan blir för urfolket och folkets möjlighet att bedriva sin näringsform.

Artikel 27 ICCPR syftar till att tillförsäkra ett urfolk, i detta fall samerna, en möjlighet att bibehålla sina kulturella, sociala och politiska rättigheter, såsom de uttrycks genom folkets traditionella livsstil. Den omständighet som är mest central för att uppfylla nämnda rättigheter är, enligt MR-kommitténs praxis, möjligheten att bibehålla kontroll och nyttjanderätt över traditionella landområden. Vid avgörande av frågan om en inskränkning medför ett brott mot artikel 27 används tre kriterier, varav aktivt deltagande i beslutsprocessen endast är ett av kriterierna. Det viktigaste kriteriet är dock möjligheten för ett urfolk att fortsätta bedriva sin traditionella näringsform. Eftersom samebyn anser att MPD:s slutsats att vindkraftproduktion och rennäring kan samverka är felaktig, innebär detta att beslutet står i strid med artikel 27 ICCPR. Beslutet medför att samebyns möjlighet att bedriva sin traditionella näringsform upphör, i vart fall för ett antal av renskötsel företagen inom samebyn.

Eftersom områden av intresse för vindbruk och rennäring ofta sammanfaller riskerar ett synsätt som premierar vindbruket framför rennäringen att leda till att rennäringen på sikt kommer att förlora samtliga sina områden av riksintresse i vinterbeteslandet. Detta leder i sin tur till rennäringens undergång och i förlängningen samma konsekvenser för den samiska kulturen. Det nu anförda förstärks ytterligare av att rennäringen i tillståndsärenden inte verkar tillmätas något värde överhuvudtaget på de platser där den inte är riksintresseförklarad. Vindbruket kan förläggas på andra platser i Sverige. Rennäringen kan dock inte uppbeta sedvanerätt på nya platser under överskådlig tid.

Enligt 2 kap. 6 § MB ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den valda platsen är inte lämplig. Sökanden borde ha kunnat finna andra platser som inte innebär problem av den dignitet som valet av den aktuella platsen medför. Mot denna bakgrund vidhåller samebyn sitt påstående om att sökanden inte har fullgjort sin skyldighet enligt den s.k. lokaliseringsregeln.

I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska kunna lämnas till verksamheten. Mot bakgrund särskilt av hänsynsreglerna i 2 kap MB ska ansökan därför avslås.

Villkor

Samebyn anser att det är viktigt att det explicit framgår av villkor 2 att ett återställande av det ianspråktagna området ska ske till ett fullgott vinterbetesområde för rennäringen. Samebyn är därvid inte övertygad om att säkerhetsbeloppet om 300 000 kr per vindkraftverk är tillräckligt.

MPD har funnit i villkor 7 att det räcker om samråd med samebyn sker innan anläggnings- och nedmonteringsarbeten äger rum. Samebyn hade föreslagit att sådana arbeten enbart fick ske efter samebyns explicita medgivanden. Som samebyn be-

dömer saken innebär samråd för det mesta att samebyn på egen bekostnad får delta i informationsmöten och att samebyns synpunkter som framförs på dessa möten inte tillmäts någon betydelse.

Villkor 8 bör förtydligas med att vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på rennäringsen.

Vad gäller samebyns villkor om ljudnivåer har MPD helt bortsett i villkor 14 från att det är samebyns renskötselområde som ska skyddas från buller. Som villkoret nu ser ut gäller det enbart vid bebyggelse. MPD gör gällande att ljudnivån alltid kommer att vara högre i direkt anslutning till vindkraftverken och att det därför inte är möjligt med en sådan föreskrift. I känsliga miljöer såsom renbetesområden måste sökanden använda vindkraftverk som inte ger upphov till buller av den aktuella nivån. Om det av tekniska skäl inte går att reducera bullret till en för platsen lämplig nivå är den valda lokaliseringen inte lämplig för den typen av verksamhet. Sökanden bör i vart fall lämna en redogörelse till varför vindkraftverken måste ge upphov till en sådan ljudvolym och i sin MKB redovisa alternativa tekniker för att utvinna vindkraft, exempelvis mindre verk med lägre bullernivåer, och om sådana inte väljs motivera varför de mer bullrande verken har valts. Om så inte sker bör MKB:n inte godkännas, se Högsta domstolens beslut i mål T 3126-07 meddelat den 10 juni 2009.

Kompensationsåtgärder enligt utredningsvillkor U1 som vidtas efter det att skadan redan har skett är inte tillräckliga. Om samebyns uppfattning att störningseffekterna från vindkraftverken medför att renarna undviker parkerna med omnejd innebär det att samebyn inte kan använda Stamåsen med omnejd under minst två år efter byggskedet då utredningen ska pågå. Samebyns behov av Stamåsen kommer att öka vilket innebär att området blir viktigare för byns renskötsel företag. Redan denna grund, att renskötsel företagen under två år, exklusive byggskedet, direkt drabbas av skada utan att under denna period kunna få täckning för eventuella merkostnader, talar mot MPD:s utredningsvillkor.

Det är inte rimligt att samebyns enskilda näringsidkare, vid etablering av konkurrerande markanvändning, ska behöva ta ansvar för utvecklingen av forskning över vilken miljöpåverkan den konkurrerande verksamheten har på samebyns verksamhet. En annan problematik med utredningsvillkoret är att störningarna för rennäringen kan komma att bli svåra att observera. Detta eftersom renskötarna i det längsta kommer att försöka undvika de med vindkraft bebyggda områdena. Orsaken till detta är för det första den spridningseffekt som kommer att uppstå i det naturliga uppsamlingsområdet och för det andra den svårighet som uppstår att samla renarna om de mot all förmodan skulle ta sig in i området. En felaktig slutsats kan därför bli att inga observerbara störningar uppstår för rennäringen. Dessa störningar kommer istället att uppstå bl.a. genom överbetning i andra områden, störningar och kostnader förknippade med stödutfodring samt utslakt av renar och därigenom minskad överlevnadspotential hos renskötsel företagen.

Därtill kommer de ytterst svåråtgärdade störningarna för samebyn som de ”Fördjupade rennäringanalyserna” pekat på, såsom psykiska påfrestningar, risk för konflikter, tilltagande oro, ökad risk för inbördes konflikter, påverkan på den samiska identiteten, risk att den samiska kulturen mattas av och förlorad traditionell kunskap. Samebyn ser framförallt att förändringen av gruppindelningen av renskötsel företagen inom samebyn, vilka framtvingas av störningarna inom samebyns vinterbetesområden, kommer att orsaka kostnader och psykosociala konsekvenser som blir ytterst svåra att påvisa. Samebyn befarrar därför att den inte kommer att kompenseras för dessa störningar eftersom det finns risk att sökanden dels anser att samebyn inte kan visa att störningar föreligger, dels att sökanden kommer att bestrida att dessa störningar uppkommit genom den sökta verksamheten.

Vidare har samebyn mycket svårt att se vilka kompensationsåtgärder som kan bli möjliga för att reparera störningarna för rennäringen. I det fall samebyns påstående om vindkraftverkens störningseffekter under drift är korrekta, innebär det att vindkraftverken måste nedmonteras för att rennäringen ska kunna fortsätta ostört i området. Samebyn har svårt att se att sökanden skulle komma att föreslå en sådan åtgärd när vindkraftverken finns på plats. Samebyn anser vidare att målsättningen för utredningsvillkoret inte tar tillräcklig hänsyn till rennäringen. MPD har använt sig

av skrivningen ”minimera störningar på rennäringsen”. I det fall näringarna ska kunna samverka och denna samverkan inte ska ske på rennäringsens bekostnad, ska skrivningen lyda ”*Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att försätta rennäringsen i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum.*”

Av Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. MB av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun, framgår att regeringen har begränsat tillåtligheten av verksamheten med ett antal villkor. Bolaget ska, i samråd med länsstyrelsen och berörda samebyar, upprätta ett program för och utföra undersökningar av vindkraftsanläggningens påverkan på rennäringsens bedrivande. Undersökningarna, som ska bekostas av bolaget, ska avse påverkan under byggnads- och anläggningsarbetena och under driften i jämförelse med förhållandena innan uppförandet. Programmet ska godkännas av länsstyrelsen. Byggnads- och anläggningsarbetena får inte påbörjas innan länsstyrelsen godkänt programmet.

Villkoret i regeringens beslut överensstämmer till stor del med samebyns förslag på ytterligare utredningar, kravet på sökandens bekostande av undersökningarna och programmets utformning. Regeringens krav på utredning är betydligt mer långtgående än det som sökanden har föreslagit i ärendet och som länsstyrelsen har beslutat om. Ett sådant förfarande innebär att den egentliga påverkan från vindkraftanläggningarna kan utredas eftersom även de faktiska förhållandena för rennäringsen innan etableringen sker ska undersökas. Sker inte detta går det inte att utreda hur förutsättningarna för rennäringsen förändras. Eftersom svårigheter kan finnas med att fastslå vad ett normalår för rennäringsen är, eftersom förhållandena varierar så kraftigt år till år, finner samebyn att det är rimligt att utredningen ska fortgå i fem år innan etablering av eventuell vindkraftanläggning sker. Om en etablering trots samebyns motstånd ska äga rum anser samebyn att ett utredningsvillkor ska utformas enligt beslutet från regeringen och inte som det utredningsvillkor som är fogat till det överklagade beslutet.

Utredningsvillkoret har inte förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Stamåsen kan samverka. Kompensationsåtgärderna måste presenteras innan tillståndet tas i anspråk för att det ska vara möjligt att bedöma om de kan lösa intressekonflikten mellan rennäringen och vindbruket. Visar det sig att kompensationsåtgärderna inte är tillräckliga ska den sökta verksamheten inte tillåtas. Skulle prövningsmyndigheten finna att det räcker med ett utredningsvillkor, trots samebyns bestridande, anser samebyn att de av samebyn föreslagna villkoren ska beaktas.

Samebyn ser inget skäl till varför sökanden ska få utföra byggnadsarbeten enligt provisoriskt villkor P2 utan samebyns explicita medgivande. Detta eftersom parterna synes vara överens om de allvarliga störningarna för rennäringen under byggtiden. Mot bakgrund av den internationella rättens krav på effektivt deltagande torde det heller inte räcka med att enbart ge samebyn information. Större underhåll ska förläggas till sommartid. Samebyn vidhåller sitt förslag till villkor som presenterats i yttrandet. För att möjliggöra renarnas betesro är det nödvändigt att den mänskliga aktiviteten i området minimeras under den tid området får användas av rennäringen. Skrivningen om vegetationsskiktet i P2 bör ha följande lydelse: ”Sökanden skall genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.” För att undvika skador i mark där inga fundament, vägar eller andra anläggningar uppförs, ska vegetationsskiktet på dessa ställen sparas och återställas. Prövotidsutredningen utgör inte något skydd för rennäringen på grund av villkorets utformning, dvs. att man i efterhand försöker utreda hur rennäringen har påverkats utan att först ha fastställt hur rennäringen bedrivs innan intrånget.

Samebyn anser att prövotidsföreskriften avseende utfodring inte är tillräckligt preciserad utan bör lyda enligt följande: ”Under anläggningstiden skall bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum när samebyn uppger att den har behov därav. Utfodringen ska dimensioneras till att avse det antal renar som skulle behöva använda området. Detta ska inte överstiga det högsta fastställda renantalet för samebyn och ske under maximalt fyra veckor per vinter. Utfodringen skall äga rum på plats som samebyn finner lämplig.”

Utfodringsvillkoret har som syfte att kompensera samebyn för att reservbetesområdet inte kan användas under anläggningstiden. Utfodring ska ske med pellets, hö och renlav. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska utfodringsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske. Detta förutsätter, förutom kompensation för samebyns arbetsinsatser, bl.a. att bolaget tillhandahåller arbetshjälpmedel i form av lyftar och speciella kälkar för att renskötarna ska undvika arbetsskador.

I det aktuella regeringsbeslutet har såväl miljöprövningsdelegationen i Norrbotten som Rennäringsdelegationen i Norrbotten uppehållit sig särskilt vid konsekvenserna för rennäringen genom anläggandet av vindparken. De har anfört att i det värsta tänkbara scenariot bedöms inom nämnda utredningsområde 26 procent av Östra Kikkejaure samebys vinterbetesmarker bli obrukbara. Det skulle kunna medföra att det högsta tillåtna antalet renar för samebyns del måste minskas med 1 000 av sammanlagt 4 000 djur som samebyn får hålla idag. Dessa remissinstanser har på samma sätt som samebyn utgått ifrån att hela utredningsområdet bortfaller för samebyns renskötsel och inte enbart de ytor som fundamenten tar i anspråk. Det kan även konstateras att regeringen anser att krav på kompensation för intrång och skadeförebyggande åtgärder gäller hela utredningsområdet och omkringliggande områden. Samebyn delar dock inte regeringens slutsats att rennäringen inte skulle påtagligt försvåras i området. Samebyn finner det uppenbart att regeringens beslut är politiskt betingat, snarare än juridiskt.

Bolaget har poängterat att vindetableringen är av nationell betydelse med en samlad energiproduktion om 2,4 TWh/år för de parker bolaget har ansökt om. Samebyn konstaterar att den inte har något emot vindkraft i sig, enbart dess lokalisering i det nu aktuella fallet. Samebyn instämmer i Samerådets inställning att samerna inte ska behöva bära en oproportionell börda vad gäller samhällets behov av att reducera sitt utsläpp av koldioxid.

Det kan även ifrågasättas om inte en sådan särbehandling av rennäringen, som enbart får bedrivas av samer, innebär en diskriminering av samer som etnisk minoritet i strid mot diskrimineringslagstiftningen.

Samebyn tillskrev sökanden i mars 2010 med anledning av att bolaget utan att förvarna samebyn hade plogat vägar i området vid Fullsjön för att kunna ta ned de vindmätningmaster som bolaget satt upp i området i anledning av de nu aktuella miljöprövningsprocesserna. Plogningen av vintervägarna utan förvarning innebär att en vinterbetesgrupps renhjord spreds över ett mycket stort område med bl.a. stora arbetsinsatser för samebyn som följd. I sitt svar angav bolaget att plogning av vägar är en helt normal åtgärd och att bolaget inte avsåg att erbjuda samebyn någon ersättning. Bolaget kunde bara beklaga om plogningen eventuellt har orsakat merarbete för samebyns del. Samebyn menar att sökanden genom sitt svar visar att den inte tar rennäringens problem på allvar. För det fall tillstånd ges för den sökta verksamheten kommer tillståndet vara förenat med villkor. Uppfyllandet av dessa villkor kommer att kräva ett utbyte av information och samarbete mellan sökanden och samebyn.

JORF

Enligt Royal Society for Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn. Studier har visat att kungsörnspar vistas och flyger inom avståndet 2,5 km till bo under minst 50 % av tiden. Sveriges ornitologiska förening kräver i en nyligen antagen vindkraftpolicy en skyddszon på minst 3 km till befintligt örnbö. MPD:s beslut om ett skyddsavstånd på 1,5 km till aktuellt örnbö är en alltför liten skyddszon för kungsörnarna. JORF ställer sig bakom den argumentering som Ångermanlands ornitologiska förening för.

Naturskyddsföreningen

Kungsörnen har en vingbredd på ca 2 meter. Boträden bör ha så kraftig krona att den klarar att bygga risbon som är upp till fem meter höga med en diameter på ca 1,5 meter. Revirhävdande örnar kan stanna i sitt revir i 20-25 år. Kungsörnen har inte upplevt något hot i luften. Detta gör att de inte undviker vindkraftverk. Föreningen har informerat både MPD och bolaget om kungsörnbö i området men detta har inte beaktats i beslutet.

Av propositionen ”En ny rovdjursförvaltning” framgår att kungsörnens utbredning inte bör påverkas av människan. Kungsörnen är medtagen i bilaga 1 till fågeldirek-

tivet 79/409/EEC, vilket innebär att särskilda åtgärder ska vidtas för att bevara livsmiljö och säkerställa överlevnad. Försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken bör tillämpas.

MPD har ålagt bolaget att kartlägga påverkan på rovfågel under en tid av 5 år från och med att beslutet tagits i anspråk och vid negativa effekter komma med förslag på åtgärder. Om det sedan skulle visa sig att örnnarna inte haft möjlighet att överleva på grund av bristande hänsyn är åtgärderna inte till hjälp. Det torde även vara svårt och kostsamt att i efterhand försöka minska riskerna genom åtgärder som påverkar driften vid dessa. Royal Society for the Protection of Birds förespråkar en skyddszon på 2,5 km runt kungsörnböden, eftersom studier visat att örnpär under en stor del av sin tid födosöker inom det området. Det är mycket viktigt att en helhetsbedömning görs av effekten för kungsörnsstammen av samtliga vindkraftsparker som är under uppbyggnad. En storskalig utbyggnad kan bli förödande för kungsörnsstammen som enligt artdatabasen är missgynnad. Risken finns att otillräckliga skyddszoner blir prejudicerande eftersom kommande exploatörer hänvisar till dem. Bolaget har framfört att det kostar orimligt mycket att ta bort eller förflytta ett mindre antal verk. Vid andra etableringar har anpassningar skett efter samråd. I detta fall borde man ha utvidgade undersökningar till andra sidan av parken.

ÅOF

Kungsörnen är orädd för alla rörliga föremål i luften eftersom den under årtusenden har reagerat i luftrummen och aldrig varit utsatt för hot från något som rör sig i luften. Trots att kungsörnar är långlivade fåglar är dödligheten hög under de första levnadsåren. Det är ungefär en av fem kungsörnar som överlever till fem års ålder då de i genomsnitt börjar häcka. Att unga kungsörnar dödas av vindkraftverk på övervintringsområden i södra Sverige har därför en mindre inverkan på det häckande kungsörnsbeståndet. Vuxna revirhävdande örnar i Västernorrland och Jämtland stannar i regel kvar i reviret hela året. För vuxna örnar är den årliga dödligheten låg och efter första häckningen kan den finnas kvar i reviret i 20-25 år. När vuxna revirhävdande örnar, som överlevt de första kritiska åren, dödas har det väsentligt större betydelse för populationsutvecklingen. Studier på kungsörn, främst från Skottland, visar att det behövs i genomsnitt 0,5 ungar per par och år för att kungs-

örnsstammen ska vara stabil. Vid lägre häckningsframgång riskerar populationen att minska. I Västernorrlands län producerades 0,06 ungar per par under 2009. Under den senaste 10-årsperioden har ungproduktionen varit 0,25 och endast under fyra av de tio åren har den varit högre än 0,3 ungar per par. Häckningsframgången för kungsörnar i Västernorrland är därmed väsentligt lägre än i övriga norrlandslänen. Länet har således en sviktande kungsörnspopulation med låg häckningsframgång varför varje häckande par bör betraktas som värdefull ur ett bevarandebiologiskt perspektiv.

I fågeldirektivet 79/409/EEC är kungsörnen medtagen i bilaga 1. Det innebär att man ska vidta särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer. Därför ska det bl.a. vara förbjudet ”att avsiktligt störa dessa fåglar, särskilt under häcknings- och uppfödningstiden, i den mån dessa störningar inte saknar betydelse för att uppnå syftet med detta direktiv”. I propositionen ”En ny rovdjursförvaltning” slår regeringen fast att ”kungsörnens utbredning inte bör påverkas av människa”. Enligt ÅOF:s uppfattning innebär byggnationer av vindkraftparker i kungsörnsrevir en störning av kungsörnarna och motiverar därför att tillståndsmyndigheterna använder miljöbalkens hänsynsregler på ett seriöst och ansvarsfullt sätt. När det gäller vilka åtgärder som behöver vidtas för att minimera risken för att stora fåglar som t.ex. örnar ska förolyckas i vindkraftverk, visar den samlade erfarenheten att det är just lokaliseringen av verken som har störst betydelse. Det är mycket svårare och mer kostsamt att i efterhand försöka minska riskerna genom att vidta åtgärder som eventuellt begränsar verkens drift. För att kunna undvika olämplig placering av vindkraftverk krävs därför mycket kunskap om var olika fågelarter förekommer och hur de rör sig i landskapet. Ju bättre kunskap man har desto bättre placering ur fågelsynpunkt. Är kunskapen bristfällig är det därför av yttersta vikt att ta till större skyddszoner runt känsliga arters boplatser.

En mer korrekt tillämpning av försiktighetsprincipen vore att inte ge tillstånd till att sätta upp enskilda vindkraftverk för nära kungsörnboen och låta kommande studier under provtiden få visa ifall fler vindkraftverk kan sättas upp närmare örnboet ifall dokumentationen visar att kungsörnarna inte nyttjar vissa områden så mycket.

MPD har vidare konstaterat att bolagets samlade ansökta utbyggnad av vindkraft i gränsområdet mellan Jämtland och Västernorrland berör cirka sju kungsörnsrevir samt att viss osäkerhet råder om antal revir och revirens utbredning. Med tanke på den låga reproduktionen i området, 0,21 ungar per par/år, blir varje kungsörnsunge viktig för att långsiktigt hålla populationen uppe. Speciellt besvärlig är årsungarnas första period i juli till september när de flygtränar och uppehåller sig inom närområdet till boet. Detta närområde blir således särskilt viktigt att skydda och MPD:s resonemang om att inget talar för en utökning av skyddsavståndet med ytterligare 500 meter skulle leda till någon mer påtagligt minskad risk för kollision med vindkraftverk förs utan något som helst faktaunderlag. ÅOF:s samlade erfarenhet är direkt motsatt, ju färre dödsfall för fåglarna i närområdet till boet desto större chans till ungfåglarnas överlevnad. MPD har avseende tillståndet för Björkhöjden-Björkvattnet föreskrivit om ett skyddsavstånd på 2 km under en provotid med ett bortfall av 13 vindkraftverk. Argumentationen i det fallet är att skyddszonen ska föreskrivas som en försiktighetsåtgärd i avvaktan på ytterligare studier.

Sveriges ornitologiska förening kräver i sin vindkraftspolicy en skyddszon på minst 3 km till befintligt örnbö. All expertis vad gäller vindkraft och risker för fåglar menar att den allra viktigaste åtgärden för att minimera skadan för fågellivet är valet av plats för vindturbiner. Detta speciellt i skenet av att dödligheten oftast inte är jämnt fördelad inom de parker som studerats, utan vissa verk eller vissa delområden i vindparken står för huvuddelen av de fåglar som dödas. Allt annat som görs i efterhand t.ex. att måla rotorblad i olika färger, stänga vissa verk periodvis etc. är av mindre vikt. Störst ansats ska alltså göras för att hitta rätt lokalisering av vindkraftparken och rätt lokalisering av varje turbin. MPD har inte tillämpat lokaliseringsprincipen när det gäller att hitta bäst placering av varje verk inom parken. Inget resonemang förs överhuvudtaget huruvida de fyra vindkraftverk som hamnar närmare än 2 km från kungsörnböet kan lokaliseras till andra delar av Stamåsenområdet eller kompletteras inom andra vindkraftsparker som bolaget ansökt om. Det faktaunderlag som finns avseende örnparets flygrörelser är alltför kortvarigt och enbart gjort under kortare perioder under 2008 men visar ändå att den huvudsakliga flygriktningen för örnparet är tvärs över den nu planerade vindkraftparken. ÅOF håller med

MPD om att underlaget är alltför knapphändigt för att kunna utröna mer exakt vilka landskapsavsnitt som örnarna nyttjar mest men att de observationer som gjorts ändå visat att det dominerande flygmönstret under tiden var i riktning NV-SO genom vindkraftparken. ÅOF anser att MPD återigen inte använder sig av de fakta som finns, men att man framförallt inte drar den ansvarsfulla slutsatsen av studien, att parken i sig kommer att innebära ett riskmoment för örnarna och att det därför är särskilt viktigt att minimera den totala riskbilden genom att ge örnparet ett tillfredsställande skydd i boets närområde. För att få tillräcklig kunskap om ett örnpars rörelse inom reviret behövs en långsiktig (3-5-årig) studie omfattande det specifika örnparet och dess nyttjande av sitt jaktområde. Det gör att man måste arbeta med fasta avstånd istället för ett skyddsavstånd baserat på flygrörelser och revir.

MPD har inte gjort någon helhetsbedömning av vilka konsekvenser en vindkraftutbyggnad i länet kommer att få för kungsörnstammen. För tillfället är det uppemot 25 olika storskaliga vindkraftsprojekt på gång i länet och i gränsområdet till länet och totalt berörs 28 kungsörnspar i Västernorrlands län av vindkraftetablering där vindturbiner kommer att stå inne i dessa örnars revir där de födosöker och jagar. Det är 54 % av alla kända kungsörnsrevir i länet. Om MPD använder samma resonemang i varje enskilt beslut i rimlighetsbedömningen, dvs. att just denna etablering inte har någon betydelse för kungsörnstammen regionalt eller nationellt, så riskerar länsstyrelsen, som har huvudansvar för skydd av kungsörnen enligt rovdjurspolitiken, att fatta beslut som riskerar att halvera kungsörnstammen i länet. Föreningen har bidragit med kunskap från inledningsskedet men dess medverkan har inte fått genomslagskraft i ärendet.

MPD har avseende kravet på att undersökningar av kollisionsrisken föreskrivit att eftersök ska ske med hund inom en fastställd yta runt respektive bo enligt ett fastställt program. Allteftersom kunskapen ökar om förhållandena i området samt hur fåglarna påverkats ska förslag till åtgärder lämnas i samband med den årliga redovisning som ska skickas till tillsynsmyndigheten. Eftersök av döda och skadade fåglar ska rimligen ske i ett definierat avstånd till vindturbinerna med tanke på att MPD själv konstaterat att örnar idag rör sig djupt inne i det planerade vindkraftsområdet. Resultatet av falltidsstudien kan dessutom rimligtvis inte utvärderas förrän

kanske fem år efter att vindkraftsparken kommit igång, dvs. 2015-2016. Enligt ÅOF kan fallviltstudien inte utgöra ett alibi för att vara mer generös i bedömning på vilket skyddsavstånd som ska sättas till kungsörnböna.

MOTPARTERNAS TALAN

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Samebyns överklagande

MPD:s beslut har fattats i laga ordning. Det saknas grund för återförvisning. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap. MB och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten medför, med föreskrivna försiktighetsmått, en mycket begränsad påverkan på samebyns verksamhet. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. Villkoren som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Risken för påverkan på rennäringen är begränsad.

Det framfördes inte nya omständigheter i bolagets yttrande den 6 november 2009, utan yttrandet sammanfattade bolagets uppfattning. Skälen för verkställighetsförordnandet framfördes även av bolaget vid det offentliga sammanträdet i tillståndsärendet som ägde rum den 1 september 2009. Det som framförs vid sådana sammanträden, där kallelse har skett genom kungörelse, får anses vara en del av utredningen i ärendet som respektive part inte kan behöva upplysas om särskilt. Samebyn har även överklagat tillståndsbesluten rörande ytterligare fem vindparker. Det framgår av dessa överklaganden att samebyn den 7 december 2009 fick del av bolagets yttrande den 6 november 2009 (bolagets yttranden i samtliga tillståndsärenden hade överensstämmande innehåll). Det faktum att samebyn fick del av bolagets yttrande före tillståndsbesluten i de övriga ärendena föranledde inte samebyn att yttra sig över bolagets yttrande i de övriga ärendena. Av samebyns överklaganden i övriga tillståndsärenden framgår att MPD framförde till samebyns ombud att man inte ansåg att bolagets yttrande den 6 november 2009 tillförde något nytt, men samebyn bereddes ändå möjlighet att bemöta yttrandet. Samebyn måste ha delat MPD:s be-

dömning att ärendet inte tillfördes något nytt, eftersom man valde att inte yttra sig i ärendet.

Samebyn gör nu gällande att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig, utan att närmare precisera vari bristerna skulle bestå. Bolaget kan också konstatera att samebyn i sitt yttrande den 22 oktober 2009 till MPD inte hade uppfattningen att utredningen behövde kompletteras. De synpunkter som lämnades på utredningen hänförde sig istället till att samebyn inte delade samtliga slutsatser i utredningen.

Sammanfattningsvis gör samebyn gällande att verksamheten, trots föreskrivna försiktighetsmått, medför sådan påverkan på rennäringen att den skulle vara otillåten. Utredningar som avser vildren och caribou, annan typ av miljöfarlig verksamhet och i ett öppet slättlandskap åberopas av samebyn som stöd för denna bedömning. Utredningar som avser tamren, vindkraft och skogslandskap avfärdas helt av samebyn, som anser att man inte kan dra några slutsatser från sådana utredningar eftersom de inte avser vindkraft i samma skala som den nu aktuella parken (som mest 17 vindkraftverk).

MPD har föreskrivit att frågan om slutliga villkor för rennäringen ska utredas under en provotid. De krav som har fastställts att gälla under provotiden säkerställer att påverkan på rennäringen minimeras. Om det finns skäl att fastställa ytterligare krav på försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder kommer det att finnas möjlighet att föreskriva sådana kompletterande krav efter två respektive fyra år från det att tillståndet togs i anspråk. Kraven på hänsyn gentemot rennäringen går längre än i något annat liknande tillståndsärende.

Det aktuella området är reservbetesområde och används för närvarande inte av samebyn. Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig. Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera. Enligt samebyns uppfattning ska en bedömning enligt 3 kap. MB leda till att tillstånd inte kan meddelas enligt 2 kap. 6 § MB. Bolaget delar inte samebyns uppfattning att det aktuella området är av riksintresse för rennäring-

en. Det centrala området av Stamåsen är utpekat som riksintresse av Energimyndigheten och området bör bedömas som riksintresse för vindkraft. Verksamheten kommer inte heller att leda till ett påtagligt försvårande av rennäringen. Berörda kommuner har i fördjupade översiktsplaner pekat ut området som lämpligt för vindkraft. För det fall den planerade vindparken skulle anses leda till ett sådant påtagligt försvårande för rennäringen och området hade ansetts vara av riksintresse även för rennäringen, är bolagets uppfattning att företräde, efter en avvägning enligt 3 kap. 10 § MB, ändå borde ges åt vindkraften. I detta sammanhang finns skäl att hänvisa till Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. MB av vindkraft i Markbygden i Piteå kommun.

Bolaget anser att den ekonomiska säkerheten om 300 000 kr är tillräcklig för att återställa det ianspråktagna området till ett fullgott vinterbetesområde. Det bör även beaktas att det område som ska återställas utgör en helt obetydlig del i förhållande till samebyns vinterbetesområde. Även i förhållande till den normala skogsavverkning som sker måste den framstå som oväsentlig.

Det är inte tekniskt möjligt att uppnå 35 dB(A) i anslutning till vindkraftverken såsom samebyn gör gällande. Direkt under vindkraftverken kommer ljudnivån i sämsta fall uppgå till 65 dB(A), vilket motsvarar normal samtalston. En ljudnivå på 35 dB(A) motsvarar ljudet från ett kylskåp. Det av MPD föreslagna riktvärdet är i enlighet med praxis.

MPD:s bedömning att utformningen av villkoret att förslagen beträffande väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor ska föregås av samråd är enligt bolagets uppfattning rimlig.

Samebyn ifrågasätter utformningen av utredningsvillkor U1. Samebyn anför att den utreder om det kan finnas några åtgärder som till någon del kan kompensera samebyn för de störningar vindkraftverken skulle kunna medföra. Bolaget föreslog ett antal försiktighetsmått baserade på utredningen i ärendet och MPD har även föreskrivit försiktighetsmått för att begränsa eventuella störningar som provotidsföreskrift. Under en provotid ges sålunda möjlighet att utreda behov och vidta möjliga

åtgärder för att ytterligare begränsa påverkan. Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och provotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

Överklagandena av Naturskyddsföreningen, ÅOF och JORF

MPD:s bedömning om rimligt skyddsavstånd till identifierat bo är riktig. Vid fastställande av lämpligt skyddsavstånd till identifierat kungsörnsbo ska en avvägning göras enligt 2 kap. 7 § MB. Att ett större avstånd från kungsörnsbo till närmaste vindkraftverk ger ett visst ökat skydd är ostridigt. Två av föreningarna har yrkat på ett skyddsavstånd om 2 km, medan en av föreningarna har yrkat på skyddsavstånd på 2,5 km. Detta måste dock vägas mot det faktum att det skulle medföra att minst fyra vindkraftverk inte skulle kunna uppföras med ett skyddsavstånd om 2 km och sex vindkraftverk med ett skyddsavstånd om 2,5 km. Om ca 10 % eller mer av den planerade vindparken (totalt 45 verk) inte kan uppföras är det högst osäkert om det kommer att finnas ekonomiska möjligheter att genomföra verksamheten överhuvudtaget eftersom fasta kostnader i form av infrastruktur (anläggande av vägar och elnät) i princip kommer att vara oförändrade. Samhällsnyttan av 4-6 verk måste vägas mot nyttan av en viss ökad säkerhet för det kungsörnspar som har sitt revir på den aktuella platsen.

Bolaget och föreningarna synes överens om att kunskapen om hur rovfågel påverkas vid anläggande av vindkraft i skogslandskap under anläggnings- och driftsskede är begränsad, samt att det finns skäl att förbättra kunskapsläget. Det är därför av vikt inför en framtida utbyggnad av vindkraft i skogslandskap att kunskapen förbättras. Det utredningsvillkor som MPD har föreskrivit medför att bolaget åläggs att genomföra omfattande studier. Det kommer också finnas möjlighet att föreskriva ytterligare villkor om försiktighetsmått om det under utredningsskedet visar sig att det finns behov av sådana försiktighetsmått. Den genomförda eller tillståndsgivna utbyggnaden av vindkraften inom regionen är dock inte idag av sådan omfattning att den kan anses utgöra ett hot mot kungsörnens fortlevnad eller bestånd. Vid lokaliseringen av de aktuella parkerna har genomförts inventeringar av kungsörnsbestånden och hänsyn har tagits till lokaliserade örnbon.

De planerade parkerna berör totalt tre eller möjligen fyra kungsörnsbon, där närmaste avstånd till bon är 1,5 km för Stamåsen. Bolaget delar MPD:s uppfattning att nyttan får anses mycket marginell med hänsyn till den ringa riskreduceringen (utifrån boets placering) och nyttan kan inte anses överväga nackdelarna (i form av att vindkraftverken inte uppförs). Sammantaget visar detta att MPD:s avvägningar är väl genomtänka och rimliga.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Samebyns överklagande

Länsstyrelsen bedömer att frågan om påverkan på rennäringen är väl belyst i ärendet. Det kan dock konstateras att sökanden och samebyn har skilda åsikter avseende exempelvis studier i ämnet och hur resultaten av dessa ska tolkas och användas vid prövning av vindkraft.

Ärendet var utställt under remisstiden och efter remisstidens utgång översändes inkomna yttranden till bolaget för bemötande. Vid handläggning av tillståndsärenden enligt miljöbalken avslutas utställningstiden när remisstiden för ansökan gått ut och inkomna yttranden skickas då för bemötande till sökanden. Ytterligare inkomna handlingar efter utställningstiden, t.ex. bemötanden från sökanden, kungörs enbart på nytt om det bedöms att nya uppgifter tillkommit. Då samebyns yttrande av den 22 oktober 2009 var mycket omfattande vidhåller länsstyrelsen att det var av vikt att inhämta bolagets bemötande. Av bemötandet framgår sedan tidigare föreslagna försiktighetsmått och förslag till villkor samt klargörande av bolagets ståndpunkt i vissa frågor, exempelvis de utredningar som hänvisas till i ärendet. Länsstyrelsen bedömer att det som framkom i bemötandet inte innebar att ytterligare kommunikering i ärendet med samebyn var nödvändig.

När det gäller frågan om ärendet är otillräckligt utrett vidhåller länsstyrelsen att det inte fanns skäl att begära in ytterligare utredningar i ärendet utan att de uppgifter som inkommit, inklusive kompletterande rennäringanalys samt förtydligande av bolagets åtaganden vad gäller skyddsåtgärder gällande rennäringen var tillräckliga för att pröva ärendet. Frågan om nuvarande kunskapsunderlag är tillräckligt är inte lätt. Vindkraft i skogslandet är en verksamhet som utvecklas i snabb takt och även

inom andra områden kommer det att krävas uppföljande studier. Länsstyrelsen bedömer dock att det inte inkommit uppgifter som föranleder krav på ytterligare utredningar eller en annan bedömning i ärendet.

Länsstyrelsen vidhåller att det som föreskrivits i beslutet innebär tillräckliga skyddsåtgärder för att tillstånd ska kunna lämnas. När det gäller kumulativa effekter har det under ärendets handläggning funnits tillgång till handlingar avseende bolagets övriga ansökningar i området och länsstyrelsen bedömer därför att det inte har tillkommit några nya uppgifter som föranleder en annan bedömning.

Länsstyrelsen delar uppfattningen att verksamheten innebär en påverkan på rennäringen i området även om påverkan från vindkraftparken Stamåsen kommer att bli relativt begränsad då samebyn använder området för reservbete. Utvecklingen av vindkraft är en av flera faktorer som påverkar förutsättningarna för rennäringen. Länsstyrelsens uppgift är att göra en sammanvägd bedömning av det som framkommit i ärendet med hänsyn tagen till de nationella mål som satts upp för utbyggnaden av vindkraft. Länsstyrelsen bedömer att det i överklagandet inte framkommit uppgifter som föranleder en ny bedömning.

Överklagandena av Naturskyddsföreningen, ÅOF och JORF

När det gäller skyddsavstånd till örnbömenar länsstyrelsen att ett avstånd baserat på flygrörelser och revir är att föredra framför ett fast avstånd. Bedömningen om skyddsavstånd bör därför göras från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag. Försiktighetsprincipen ska alltid finnas med i bedömningen liksom en avvägning om konsekvenserna, i det här fallet bortfall av vindkraftverk, är acceptabla. Det är mycket svårt att avgöra om en utökning av skyddsavståndet med 500 meter skulle innebära en påtagligt minskad risk för kollision liksom om bortfallet i produktion är orimligt. Bortfall av i det här fallet ca fyra verk och fria flygvägar åt flera håll talar för ett skyddsavstånd i enlighet med miljöprövningsdelegationens beslut. Försiktighetsprincipen, kompensation för kortare skyddsavstånd i närheten till andra bon i området samt möjlighet till uppförande av ytterligare vindkraftverk om uppföljande fågelstudier visar att detta är möjligt, talar emellertid för ett utökat skyddsavstånd.

I området finns flera vindparker, bl.a. Björkhöjden-Björkvattnet, där problematiken finns med närhet till örnbo och där MPD kommit till olika slutsatser vad gäller skyddsavstånd. Bedömningen baseras på resonemanget att ett fast skyddsavstånd inte är det bästa utan att den ska göras från fall till fall. Mot bakgrund av det komplexa förhållande som råder menar länsstyrelsen att uppföljande studier är av stor vikt för att inhämta erfarenhet som kan användas i dessa och kommande projekt även på andra håll med liknande förhållanden. Väl genomtänkta kompensationsåtgärder, t.ex. i form av ersättningsbon är en viktig åtgärd om skyddsavstånden inskränks på ett sådant sätt att det föreligger risk för negativ påverkan.

Förutom en avvägning mellan olika intressen menar länsstyrelsen att det är viktigt att göra en samlad bedömning av pågående etableringar i området och se samlat till de ställningstaganden som görs i de olika ärendena, både när det gäller inskränkningar i antalet vindkraftverk samt de skyddsavstånd till örnbo som förordas på olika platser. Länsstyrelsen menar att bedömningen i ärendet utgår från ovanstående avvägningar och bedömningar och vidare att det skyddsavstånd som slutligen kommer att beslutas i detta ärende inte behöver utgöra praxis i kommande prövningar, utan att avståndet måste bedömas från fall till fall.

Länsstyrelsen bedömer att det i överklagandet inte framkommit några nya uppgifter och menar mot bakgrund av ovanstående att domstolen i ärendet bör se samlat till de ställningstaganden som görs i de olika ärendena, både när det gäller inskränkningar i antalet vindkraftverk samt de skyddsavstånd till örnbo som förordas på olika platser.

MUNTLLIG BEVISNING

Muntlig förhandling har hållits i målet och Öje Danell, professor i renskötsel vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, har hörts som sakkunnig i frågan huruvida den sökta verksamheten kan komma att påverka rennäringen. Vidare har samebyn åberopat partsförhör med samebyns ordförande, Marianne Persson, och styrelseledamoten Nils Thomas Persson. De har hörts om hur samebyn använder det aktuella området för närvarande, hur renar i allmänhet reagerar på störningar, vilka störningar som kan förväntas genom den sökta verksamheten samt vilka övriga störningar

som förekommer i området, allt i syfte att visa vilken effekt den sökta verksamheten kommer att ha på samebyns rennäring.

DOMSKÄL

Samebyns överklagande

Yrkandet om återförvisning

Samebyn har yrkat i första hand att miljödomstolen ska återförvisa ärendet till MPD på grund av att beslutet inte har tillkommit i laga ordning eftersom samebyn inte bereddes tillfälle att yttra sig över bolagets bemötande av samebyns yttrande den 22 oktober 2009. Miljödomstolen gör den bedömningen att den av sökanden den 6 november 2009 upprättade skriften (bemötandet) utgör en sammanfattning av bolagets ståndpunkter, vilka framförts tidigare i ärendet. Uppgifterna har därför saknat betydelse i ärendet. De uppgifter som sökanden lämnade i bemötandet beträffande yrkandet om verkställighetsförordnande saknar också betydelse på den grunden att beslutet har upphävts i denna dom, i följd varav det inte längre finns något beslut om omedelbar verkställighet. Miljödomstolen finner således att de beslut som fattats av MPD och som fortfarande är aktuella inte har tillkommit i strid mot 17 § förvaltningslagen. Samebyns yrkande om återförvisning kan därför inte vinna bifall på denna grund.

Samebyn har också begärt att ärendet ska återförvisas till MPD på den grunden att samebyns begäran om kompletteringar med ytterligare utredningar avseende bl.a. vindkraftverkens påverkan under både anläggnings-, drifts- och avvecklingsfasen, alternativa lokaliseringsförslag, renarnas reaktion på buller, reflexer, skuggor och vingrörelser samt samebyns kostnader för renskötseln under ett normalår inte har hörtsammats.

Bolaget har under handläggningen av ärendet i MPD kompletterat MKB:n med en fördjupad rennäringanalys utförd av Hifab International AB, vari framgår möjliga konsekvenser för berörda samebyar samt förebyggande och skadereducerande åtgärder. Både bolaget och samebyn har presenterat ett antal utredningar om vindkraftverkens och andra anläggningars inverkan på renar. Bolaget har undersökt totalt 19 alternativa lokaliseringar, varefter bolaget i ett första steg uteslutit sex styck-

en. Efter en genomgång av resterande 13 områden stannade bolaget för sju områden där, enligt bolaget, konflikterna med andra verksamheter och intressen föreföll överkomliga. Antalet undersökta alternativa lokaliseringar har varit stort. Miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen med den fördjupade rennäringsanalysen uppfyller de krav som ställs i miljöbalken. Samebyns yrkande om återförvisning på denna grund kan därför inte heller vinna bifall.

Yrkandet om avslag på ansökan

Området för den planerade vindkraftsetableringen är utpekad som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Att området har utpekats som riksintresse för energiproduktion innebär att det bör skyddas från sådana förändringar som skulle förhindra ett utnyttjande av området för detta ändamål. Vad gäller riksintresse för vindkraft kan konstateras att vindkraft är en förnybar och ren energikälla. Vindkraften kan därför bidra till miljöbalkens mål om hållbar utveckling (1 kap. 1 § MB). Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är också viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmål för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag.

Samebyn har gjort gällande att en etablering av en vindkraftsanläggning i Stamåsen inte medför sådan användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning med marken utifrån de villkor som föreskrivs avseende bl.a. rennäring. Samebyn menar därför att miljödomstolen ska hantera området som om det var det utpekad som riksintresse för rennäringen.

Utpekandet av områden såsom varande av riksintresse av något slag görs av olika sektorsmyndigheter enligt 2 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. Uppgifter i fråga om områden som är av riksintresse för rennäringen lämnas av Sametinget. Marianne Persson och Nils Thomas Persson har i förhör uppgett att samebyn fått möjlighet att peka ut områden inom samebyns område som riksintresse för rennäringen. De har emellertid invänt att samebyn kan utpeka högst 30 % av samebyns areal som riksintresseområde, varför inte alla viktiga områden kunnat pekas ut.

Riksintresset av att skydda rennäringen syftar till att bibehålla goda förutsättningar för näringen genom att ge de *viktigaste* områdena inom varje sameby skydd (prop. 1985/86:3 s. 161). Det får den effekten att alla områden som samebyn bedömer som viktiga inte bedöms som viktiga ur nationell synpunkt. Riksintresseklassificeringen utgör en indikation av den vikt som sektorsmyndigheten anser att området har för det aktuella intresset. Miljödomstolen finner i detta fall inte anledning att göra någon annan bedömning än de ansvariga sektorsmyndigheterna har gjort. Eftersom området endast är utpekad som riksintresse för energiproduktion måste detta intresse ges företräde. Energiproduktion i form av vindkraft får således anses på bästa sätt främja den långsiktiga hushållningen med marken i området och innebära en från allmän synpunkt god hushållning enligt 3 kap. 1 § MB.

Av 3 kap. 5 § MB följer att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. I målet är utrett att det aktuella området för närvarande används av samebyn som reservbetesområde men att en förändrad användning kan bli aktuell beroende på utgången av samebyns överklaganden rörande andra vindkraftsparker.

Med beaktande av graden av den betydelse som markområdet har för samebyns rennäring och den hänsyn till områdets värde för rennäringen som har tagits genom de i tillståndsbeslutet föreskrivna villkoren, gör miljödomstolen den bedömningen att området så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Även vid en sammantagen bedömning av inverkan på samebyns rennäring av samliga de vindkraftsparker som sökanden planerar att anlägga och som f.n. är föremål för miljödomstolens prövning, gör miljödomstolen den bedömningen att rennäringen inte kommer att påtagligt försvåras genom en vindkraftspark i Stamåsen eftersom den yta som verksamheten kommer att uppta utgör en liten del av samebyns vinterbetesmarker.

Samebyn har gjort gällande att det överklagade beslutet strider mot artikel 27 i ICCPR eftersom MPD uttalat i beslutet att vindkraftsproduktion och rennäring kan bedrivas i samverkan.

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 i ICCPR. Frågan är då om tillståndet till vindkraftsparken står i strid med artikeln.

MR-kommitténs tre krav, utifrån tolkningen av artikel 27 i ICCPR, innebär att minoritetens medlemmar ska tillförsäkras effektivt deltagande i beslut som rör dem, att deras traditionella näring ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras samt att ett omfattande samrådsförfarande ska äga rum.

Miljödomstolen har inte funnit att tillståndet till vindkraftsparken är så omfattande och ingripande att det kan anses medföra sådana olägenheter att förutsättningarna att bedriva rennäring blir ohållbara och att samerna därigenom betas rätten till sitt kulturliv enligt artikel 27 i ICCPR. Innan ansökan till vindkraftsparken inlämnades genomförde bolaget ett omfattande samrådsförfarande med allmänheten och berörda samebyar. Samebyarna har även deltagit i den fördjupade rennäringanalysen och varit sakägare i processen hos MPD. Samebyn har följaktligen tillförsäkrats ett effektivt deltagande såväl i samrådsförfarandet som i beslutsprocessen. MPD:s beslut står därför inte i strid med artikel 27 i ICCPR.

Mot bakgrund av vad sålunda upptagits gör miljödomstolen den bedömningen att det inte finns skäl att ändra MPD:s tillståndsbeslut. Samebyns yrkande om avslag på tillståndsansökan kan därför inte vinna bifall. Dock anser miljödomstolen att tillståndet bör tidsbegränsas till vindkraftverkens beräknade tekniska livslängd.

Yrkandet om ytterligare villkor till skydd för rennäringen

Samebyn har yrkat i tredje hand att tillståndet förenas med förändrade och fler villkor till skydd för samebyns rennäring.

Miljödomstolen delar MPD:s bedömning att 300 000 kr per kraftverk är ett rimligt säkerhetsbelopp. Den osäkerhet som råder avseende kostnaderna i framtiden medför dock att beloppen bör indexuppräknas efter konsumentprisindex.

Samebyn har gjort gällande att MPD:s villkor 14 om buller ska omformuleras så att det gäller renskötselområdet och inte enbart vid bebyggelse. Tillstånd till en verksamhet kan begränsas och villkoras av skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det finns därför inte skäl att komplettera eller ändra det bullervillkor som MPD har fastställt.

Samebyn anser att förslag till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor samt byggande av teknikbyggnader m.m. ska få ske endast efter samebyns explicita medgivande. Om villkoret utformas på det sätt samebyn har yrkat kommer samebyn att få en form av vetorätt i dessa frågor, vilket miljödomstolen finner olämpligt. Miljödomstolen delar MPD:s bedömning att det är tillräckligt att dragning av vägar och elledningar m.m. eller åtgärderna i de provisoriska föreskrifterna P 2 ska föregås av samråd med samebyn.

Samebyn har yrkat att villkor 8 om natur- och kulturvärden ska kompletteras så att villkoret också omfattar ”rennäringen”. Eftersom syftet med villkor 7 är att i möjligaste mån begränsa skador på rennäringen och eftersom villkor 8 indirekt också medför ett skydd för rennäringen, finns det inte skäl att ändra villkor 8.

Samebyn har framställt invändningar mot utredningsvillkor U 1 och gjort gällande att villkoret inte har förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Stamåsen kan samverka. De framställda invändningarna utgör till största delen stöd för Samebyns inställning att den planerade vindkraftverksamheten är otillåtlig. I den delen har miljödomstolen tidigare i denna dom tagit ställning. Samebyn har också yrkat att villkoret U 1 ska få en annan lydelse på det sättet att målsättningen ”minimera störningar på rennäringen” ska ersättas med ” att försätta rennäringarna i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum”. Miljödomstolen finner att utredningsvillkoret är motiverat och lämpligt formulerat.

För det fall miljödomstolen finner att utredningsvillkoret är tillräckligt har samebyn yrkat att tillståndet ska kompletteras med de villkor som angivits i samebyns yttran-

de till MPD den 22 oktober 2009 under punkterna 19.5.1 – 19.5.9 och 19.5.11. Miljödomstolen finner att det inte är motiverat att komplettera tillståndet med de begärda villkoren.

Samebyn har ansett att provotidsföreskriften P2 om tillfällig stödutfodring inte är tillräckligt preciserad och att det ska fastställas bl.a. att utfodringen ska dimensioneras för det antal renar som skulle behöva använda området under fyra veckor varje vinter dock högst 4 000 renar. Miljödomstolen finner att den av MPD meddelade föreskriften är tillräcklig för det avsedda ändamålet.

Miljödomstolens ställningstaganden innebär att miljödomstolen delar de bedömningar som MPD har gjort med det lilla tillägget att det särskilda villkoret nr 2 ska justeras med en indexuppräknings.

Yrkandena från Naturskyddsföreningen, ÅOF och JOF

Kungsörnen finns angiven i bilaga 1 i fågeldirektivet 79/409/EEC. Enligt direktivet ska medlemsländerna vidta åtgärder som är nödvändiga för att fågelpopulationerna ska kunna hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov.

Av rovfågelinventeringen framgår att Stamåsen berörs av ett revir. Enligt Royal Society för Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn eftersom kungsörn födosöker inom ett så stort område.

MPD har gett tillstånd till uppförande av vindkraftsparken i Stamåsen med ett minsta avstånd från vindkraftverk till örnbo om 1,5 km. Med hänsyn till den osäkerhet som råder angående vindkraftverkens påverkan på kungsörn i skogslandskap anser miljödomstolen att försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § andra stycket miljöbalken ska tillämpas på det sättet att den planerade verksamheten får stå tillbaka för skyddet av kungsörn. Avståndet från närmaste vindkraftverk till befintligt kungsörnsbo ska därför utsträckas till 2 km. Det kan inte anses orimligt att verksamhetsutövaren uppfyller detta krav.

Verkställighetsförordnandet

Bolaget har återkallat yrkandet om verkställighetsförordnande. Det ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 1** (DV 427).

Överklagande senast den 11 januari 2011. Prövningstillstånd krävs.

På miljödomstolens vägnar

Jim Emilsson

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Emilsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson samt sakkunnigledamöterna Carl-Halvar Halvarsson och Thure Mårtensson. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I MILJÖMÅL

Den som vill överklaga miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till miljödomstolen och måste ha kommit in till miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Miljööverdomstolen meddelar **prövningstillstånd**. Miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen har kommit till, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står miljödomstolens avgörande fast. Det är därför

viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av miljödomstolens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende miljödomstolens dom enligt klagandens mening är oriktig,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Om klaganden anlitar ombud ska ombudet sända in fullmakt i original samt uppge namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

**Tillstånd till uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Stamåsen, Sollefteå och Strömsunds kommuner, Västernorrlands och Jämtlands län
SNI-kod 40.90**

BESLUT

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrland lämnar Statkraft SCA Vind AB (nedan Bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft inom angivet område på fastigheterna Grythöglandet 1:4, Görvik 1:5, Hallviken 24:1, Länglingen 1:2, Stamsel 1:3, Storön 1:2, Vimmervattnet 1:16 med flera i Sollefteå och Strömsunds kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt av högst 115 MW och maximalt 50 vindkraftverk.

Sökandens yrkanden i övrigt lämnas utan bifall. Ingevaerie samebys yrkande om fortsatta utredningar lämnas utan bifall. I ärendet framförda yrkanden om ekonomisk ersättning avvisas.

Verkställighetsförordnande

Bolagets yrkande om verkställighetsförordnande bifalls avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar, vägarbeten och anläggande av ett begränsat antal fundament.

Igångsättningstid

Detta tillstånd ska ha tagits i anspråk inom tre (3) år från den dag det vunnit laga kraft. Tas inte tillståndet i anspråk inom denna tid förfaller tillståndet.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven enligt 6 kapitlet miljöbalken.

Villkor för verksamheten

Allmänt villkor

1. Verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vad Bolaget uppgivit eller åtagit sig i ansökan, tekniska beskrivningen, miljökonsekvensbeskrivningen, miljöprogrammet eller i övrigt åtagit sig i ärendet.

Särskilda villkor

2. Bolaget ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda med 300 000 kr för varje vindkraftverk. Säkerhet ska ställas för vart och ett verk för sig men säkerheten ska kunna tas i anspråk för återställning av parken i dess helhet utan beloppsbegränsning till varje verk. Säkerheten ska ställas i form av pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto eller borgensåtagande från kreditinrättning. Säkerheten ska ställas med lika stora delar tionde, femtonde och tjugonde året efter det att vindkraftsparken tagits i bruk.

Innan verkställighetsförordnandet tas i anspråk ska Bolaget ställa säkerhet med 500 000 kronor. Denna säkerhet ska gälla för tiden från det att verksamheten påbörjas intill dess tillståndet i dess helhet tagits i anspråk. Säkerheten får utgöras av pant eller borgen och ska prövas av miljöprövningsdelegationen.

3. Vindkraftverken får ha en navhöjd om högst 115 meter över marknivån och en rotordiameter om maximalt 115 meter.
4. Bolaget ska senast en (1) månad innan byggnads- och anläggningsarbeten påbörjas, lämna in en skriftlig arbets- och tidplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska de olika byggnads- och anläggningsmomenten ingå.
5. Senast tre (3) månader efter att tillståndet tagits i anspråk ska ett reviderat miljöprogram för verksamheten redovisas till tillsynsmyndigheten. Miljöprogrammet ska anpassas till fastställda villkor och vad som i övrigt framkommer i detta beslut. Det miljöprogram som bifogats ansökan ska gälla till dess att det reviderats.
6. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan inom 5 kilometer från vindkraftverken. Bolaget ska i sina kontakter med Transportstyrelsen verka för en utformning av hindermarkeringen så att störningen på omgivningen minimeras. Reducering av ljusstyrka ska utföras i den utsträckning det är möjligt i enlighet med vid var tid gällande författning om hindermarkering. Blinkande ljus ska synkroniseras med andra vindkraftverk med blinkande ljus inom parken och där så är möjligt även med omkringliggande blinkande föremål.
7. Förslag till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor samt byggande av teknikbyggnader med mera för vindkraftens behov ska föregås av samråd med berörd sameby. Förslaget ska lämnas till tillsynsmyndigheten för godkännande senast en (1) månad innan anläggningsarbetena påbörjas. Befintligt vägnät inom vindkraftsparken ska nyttjas i så stor utsträckning som möjligt.

8. Vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på natur- och kulturvärden.
9. Under bygg- och återställningstiden ska buller från verksamheten begränsas så att det inte ger upphov till en högre ekvivalent ljudnivå vid bostads- eller fritidshus än:

60 dB (A) måndag – fredag kl 07.00 – 19.00
50 dB(A) måndag till lördag kl.19.00 – 22.00
45 dB(A) övrig tid.

Ekvivalentvärden ska beräknas för de tidsperioder som anges med undantag för nattvärden som ska beräknas per timme. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål från verksamheten.
10. Innan vindkraftanläggningen tas i drift ska Bolaget sätta upp varningsskyltar med information om risk för iskast och andra nedfallande föremål. Utformningen och placeringen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
11. Under såväl anläggningstid som drifttid ska etableringsområdet hållas i ordnat skick och städlat med avseende på byggnadsmaterial och avfall.
12. Markytor som nyttjas temporärt under anläggningstiden, såsom upplags- eller uppställningsplatser, ska återställas senast ett år efter det att vindkraftverken tagits i drift. Återställningen ska ske på ett sådant sätt att hänsyn tas till rennäringens behov och att vegetationen i möjligaste mån får samma funktion som innan verksamheten togs i drift.
13. När anläggningen eller etapper av anläggningen är uppförd ska vindkraftverkens exakta positioner redovisas till tillsynsmyndigheten.
14. Buller från verksamheten, efter det att vindkraftverken tagits i drift, ska begränsas så att det inte ger upphov till en högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostads- eller fritidshus än 40 dB(A). Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål från verksamheten. Kontrollen ska ske genom beräkningar och mätningar. Vilken mätmetod som ska användas ska avgöras i samråd med tillsynsmyndigheten och framgå i kontrollprogrammet.
15. Faktisk skuggbildning från roterande vingar får inte överstiga 8 timmar per år eller 30 minuter per dag vid bostads- eller fritidshus i anslutning till störningskänslig plats. Om risk för sådant överstigande finns ska Bolaget vidta sådana åtgärder att villkorsvärdena kan innehållas.

16. Vindkraftverk får inte placeras närmare än en och en halv (1,5) kilometer från örnbo.
17. Elledningar och ledningsstolpar ska utformas så att risken för kollision och strömgenomgång för fåglar minimeras.
18. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras så att spill eller läckage inte riskerar att förorena mark, ytvatten eller grundvatten.
19. Förslag på kontrollprogram ska senast tre (3) månader efter det att detta tillstånd tagits i anspråk inlämnas till tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammet ska åtminstone innehålla uppföljande studier av påverkan på rovfågel, studier av påverkan på rennäring under anläggnings- och driftfas enligt föreskrivna utredningsvillkor, samt vad Bolaget i övrigt har åtagit sig i ärendet.
20. Skriftlig anmälan, omfattande en arbets- och tidplan för återställning av området, ska göras till tillsynsmyndigheten senast 12 månader innan vindkraftverk (enstaka eller alla) permanent tas ur drift. Av anmälan ska även framgå vilka åtgärder som avses vidtas för att återställa området. Tillsynsmyndigheten ska godkänna anmälan innan åtgärderna påbörjas. Senast 24 månader efter respektive vindkraftverks nedmontering ska återställningen vara slutförd. Återställningsarbetet ska utföras efter samråd med markägare, berörda samebyar och tillsynsmyndighet.

Bemyndigande

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 25§ tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att fastställa närmare villkor angående betongtillverkning och förstagångsbesiktning avseende buller när vindkraftverk tagits i drift.

Uppskjutna frågor och föreskrifter under en prøvotid

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap 5§ och 22 kap 27 § tredje stycket miljöbalken upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för att minimera påverkan på rennäring och rovfåglar.

U1. Frågan om vilka övriga slutliga villkor som ska gälla för rennäring

Bolaget ska under en prøvotid kartlägga påverkan på rennäringen under anläggnings- respektive driftfas. Utredningen avseende påverkan på rennäringen under anläggnings- och driftfas ska redovisas till tillsynsmyndigheten 2 (två) respektive 4 (fyra) år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Utredningen ska utmytna i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att minimera störningar på rennäringen. Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och berörda samebyar.

Kartläggningen av påverkan på rennäringen ska ske i samråd med berörda samebyar och tillsynsmyndigheten. Av utredningen ska särskilt framgå vilka

störningar på rennäringen som konstaterats samt vilka förslag till kompensationsåtgärder, tillhandahållande av ersättningsmark etc, som kan föreskrivas.

U2. Frågan om vilka övriga slutliga villkor som ska gälla för rovfågel

Bolaget ska under en provotid kartlägga påverkan på rovfågel under anläggnings- och driftfas. Utredningen avseende rovfågel ska genomföras i samråd med expertis inom området och omfatta ytterligare inventeringar samt eftersök av kollision dödad fågel. Studierna ska påbörjas under första häckningssäsong för rovfågel efter att detta beslut har tagits i anspråk och redovisas till tillsynsmyndigheten årligen, senast september samma år. Om studierna visar negativa effekter på rovfågel ska Bolaget lämna förslag på åtgärder och ytterligare villkor för att begränsa dessa. Redovisning av studierna ska ske årligen 5 år från och med att detta beslut tagits i anspråk om inte miljöprövningsdelegationen meddelar annat. Förslag på slutliga villkor med avseende på vad som framkommit ska redovisas senast 5 år efter att beslutet tagits i anspråk.

Utredningen ska också omfatta förslag på kompensationsåtgärder för att minska påverkan från vindkraftetableringen. Förslag på kompensationsåtgärder ska lämnas till tillståndsmyndigheten senast den 31 december 2010.

Följande provisoriska föreskrifter ska gälla under provotiden och till dess miljöprövningsdelegationen beslutar annat:

P1. Bolaget ska senast den 1 september varje år kontakta berörda samebyar för att informera om vilka åtgärder som kommer att bedrivas under perioden 1 oktober till 30 april.

P 2. Bolaget ska under den 1 oktober till den 30 april iaktta följande hänsyn, vilket ska ske i samråd med berörda samebyar;

- Vid byggnadsarbeten ska hänsyn tas i och i närheten av områden som är utpekade som känsliga för rennäringen.
- I möjligaste mån undvika plogning av vägar inom parkerna och vid snötäcke i möjligaste mån använda terrängfordon när service sker inom parkerna.
- Vid behov ska vägar plogas som kan underlätta flyttning av ren inom parken.
- Vid risk för påkörning av ren på icke allmän väg ska transportarbetet tillfälligt avbrytas tills renarna lämnat vägområdet.
- Vid behov bidra med tillfällig stödutfodring i anläggningsskedet
- Större underhållsarbeten ska utföras koncentrerat i tid.

Vid anläggningsarbeten under hela året ska vegetationskikt sparas så långt det är möjligt för att minimera förlusten av renbete.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Samråd

Informationsmöte och inledande samrådsmöten med länsstyrelser och berörda kommuner hölls i december 2007. Fältbesök genomfördes med länsstyrelserna och berörda kommuner i februari 2008. I oktober 2008 hölls ett kompletterande samrådsmöte.

Samråd med särskilt berörda, markägare och allmänheten har hållits i februari, juli och oktober 2008. Samråd med Jiingevaerie sameby genomfördes i februari och augusti 2008. Samrådsmöte med Raedtievaerie och Ohredahke samebyar hölls i januari 2008. Samrådsmöte med Transportstyrelsen genomfördes i oktober 2008.

Möten med enskilda och övrigt särskilt berörda genomfördes i februari samt oktober 2008. Ett öppet samrådsmöte hölls i juli 2008. Kallelse till möten med enskilda och allmänhet har gjorts via direktutskick, annonsering i tidningar och lokala blad, annonsering på anslagstavlor och information på olika hemsidor. Samråd via utskick har även gjorts till övriga myndigheter och organisationer.

Utöver nämnda samrådstillfällen har samråd med allmänheten och markägare hållits på informell basis genom telefonsamtal e-post och enstaka möten. Samebyarna har även inbjudits till öppna samrådsmöten.

Verksamheten är, enligt bilaga 1 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar, av den typ som alltid kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Tillståndsansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till miljöprövningsdelegationen den 19 december 2008. Kompletteringar i ärendet begärdes den 5 mars, 15 maj, 28 augusti och den 15 september 2009 .

Tillståndsansökan med miljökonsekvensbeskrivning har kungjorts i Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Ångermanland den 2 juni och den 18 september 2009. Handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten på Strömsunds respektive Sollefteå kommun samt på länsstyrelsen under tiden 2 juni till den 2 juli samt 18 september till den 9 oktober 2009.

Yttranden har kommit in från närboende och organisationer samt ett flertal myndigheter. Sökanden har beretts möjlighet att lämna synpunkter på de yttranden och remissvar som kommit in.

Offentligt sammanträde har hållits i Täxan den 1 september 2009.

Den 20 oktober hölls ett möte med berörda samebyar på länsstyrelsen i Jämtland.

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Jämtlands län genom beslut den 12 december 2009 enligt 6b§ MHF överlämnat beslutandet i ärendet såvitt berör Jämtlands län till Miljöprövningsdelegationen i Västernorrland.

Ansökan med åtaganden och yrkanden

Bolagets yrkanden

Bolaget ansöker om tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av en gruppstation för vindkraft vid Stamåsen, Sollefteå och Strömsunds kommuner. Området framgår i bilaga A till tillståndsansökan och anläggningens maximala uteffekt är 115 MW. Vindparken omfattar maximalt 50 vindkraftverk.

Bolaget hemställer vidare att länsstyrelsen förordnar:

att tiden för igångsättande bestäms till sju år från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft och

att tillståndet, enligt 22 kap. 28 § 1 st miljöbalken, i begränsad omfattning, får tas i anspråk även om tillståndsbeslutet inte har vunnit laga kraft

Ansökans omfattning

Ansökan omfattar anläggandet av tillfälliga och permanenta vägar, tillfälliga och permanenta uppställningsplatser för material/avfall, mobil betongstation, mobil kross uppförande av transformatorstation i parken uppförande av servicebyggnad, samt följdverksamheter såsom transporter till och från parken.

Ansökan omfattar inte täkter som kan behövas för uttag av ballastmaterial för vägar. Dessa kommer att prövas i separat ordning. Ansökan innefattar inte heller eventuell markavvattning eller annan verksamhet som kan vara prövningspliktig vattenverksamhet. Uppförande och drift av mätmaster omfattas inte av ansökan. Mätmasternas lokalisering kommer att prövas separat genom bygglov enligt plan- och bygglagen.

Strandskydd

Bolaget yrkar på att frågan om strandskydd prövas inom ramen för tillståndsansökan enligt 7 kap 17 § p. 2, 19 kap 3 § och 21 kap 3 § miljöbalken. Bolaget har redovisat vilka särskilda skäl som föreligger för att meddela strandskyddsdispens. Vilka vattenområden som kan beröras framgår av ansökan. Bolaget har även preciserat vilka försiktighetsmått som kommer att vidtas för att minimera påverkan. Det är utifrån dessa omständigheter möjligt att väga in betydelsen av de frågor som rör passage av vatten områden vid lokaliseringprövningen enligt 2 kap. miljöbalken. När tillstånd har prövats gäller inte strandskyddet för tillståndsgiven verksamhet (7 kap.17 § p.2 miljöbalken) och frågan om strandskyddsdispens blir därefter inte aktuell.

Säkerhet

Bolaget föreslår i villkor 10 att tillståndshavaren ska inkomma med ett förslag till ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet tagits i anspråk.

Bolaget har också föreslagit ett alternativt villkor avseende säkerhet, se nedan.

Förslag till villkor

Bolaget föreslår följande villkor för verksamheten

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedan givna villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgivit eller åtagit sig i ansökan, tekniska beskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen.

Särskilda villkor

2. Vindkraftverken får ha en navhöjd om högst 115 meter över mark och en rotordiameter om maximalt 115 meter.
3. Vindkraftverken ska ges en enhetlig och diskret utformning och färgsättning.
4. Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt Tranportsstyrelsens anvisningar. Byggstart ska anmälas till Luftfartsstyrelsen senast 30 dagar innan respektive torn reses.
5. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan vid bostadsbebyggelse inom 5 km från vindparkens område.
6. Tillståndshavaren ska beträffande närmare beskrivning av dragning och utformning av vägar och elkablar samråda med tillsynsmyndigheten och berörd kommun.
7. Innan vindkraftverken tas i drift ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för nedfallande is. Utformningen och placeringen av skyltarna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
8. Markytor som nyttjas temporärt under anläggningstiden, såsom upplag- eller uppställningsplatser, ska återställas efter det att verken tagits i drift.
9. Ekvivalent ljudnivå från vindkraftverken ska begränsas så att det utomhus vid permanent bostad inte överstiga 40 dB(A)
10. Befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 5x5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med skugga från verkens roterande rotorblad under mer än åtta (8) timmar per kalenderår och 30

minuter per dag.

11. Tillståndshavaren ska till tillsynsmyndigheten inkomma med en beräkning av återställningskostnaden samt förslag till lämplig ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet togs i anspråk.
12. Innan driften av vindkraftverk avslutas ska tillståndshavaren meddela tillsynsmyndigheten härom. En plan för avveckling av den verksamhet som berörs ges in till tillsynsmyndigheten.
13. Tillståndshavaren ska under den 1 oktober till den 30 april i samråd med berörd sameby;
 - Ta hänsyn till områden som är utpekade som känsliga för rennäringsen vid byggnadsarbeten i och i närheten av dessa områden.
 - I möjligaste mån undvika plogning av vägar inom parkerna och vid snötäcke använda terrängfordon när service sker inom parkerna.
 - Vid behov ploga vägar som kan underlätta flyttning av ren inom parker
 - Se till att personal som arbetar i parken har nödvändig utbildning för hur de bör agera om de möter renar.

Kontrollprogram

Kontrollprogram ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande senast tre (3) månader från det att tillståndet vunnit laga kraft. Kontrollprogrammet ska bl.a. omfatta kontroll av anläggningens påverkan på kungsörnsbeståndet i området enligt särskilt program.

Vidare ska programmet innehålla en uppföljning av hur rennäringsen har påverkats av anläggningsarbetena. Utredningen som ska genomföras i samråd med berörd sameby, ska färdigställas och redovisas till tillsynsmyndigheten samt berörd sameby inom tre (3) år från det att tillståndet togs i anspråk. En uppföljande utredning ska även följa upp hur driften av vindkraftverken påverkar rennäringsen. Utredningen, som ska genomföras i samråd med berörd sameby, ska färdigställas och redovisas till tillsynsmyndigheten samt berörd sameby inom sju (7) år från det att tillståndet togs i anspråk.

Delegation

Statkraft SCA Vind AB hemställer att länsstyrelsen med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket jfr med 19 kap. 5 § miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att för villkor 6, 8 och 11 (i tidigare förslag villkor nr 5, 7 och 10) meddela närmare villkor om försiktighetsmått och ekonomisk säkerhet vid behov.

Alternativt villkor till rennäringsen

Alternativt föreslås att det fastställs en provotid, under vilken uppkomna konsekvenser för rennäringsen vid driften av verken utreds. Bolaget ska vidare utreda möjliga skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa uppkomna konsekvenser. Utredningen ska genomföras i samråd med

berörd sameby. Bolaget ska redovisa utredningarna till tillståndsmyndigheten senast inom tre (3) år från det att tillståndet togs i anspråk.

Alternativt villkor för ekonomisk säkerhet

Att det fastställs en prövotid enligt följande:

Tillståndshavaren ska till tillståndsmyndigheten inkomma med en beräkning av återställningskostnaden samt ett förslag till ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet togs i anspråk och förslag till slutliga villkor för ekonomisk säkerhet.

BOLAGETS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Allmän orientering

Etableringsområdet för gruppstationen är beläget i Strömsunds och Sollefteå kommuner i Jämtlands och Västernorrlands län. Närmaste bostadsbebyggelse ligger i Grythöglandet ca 1,5 kilometer från vindkraftparkens gräns. Närmaste samlade bostadsbebyggelse ligger i Vimmervattnet och Vimmeråsen på ett avstånd om ca 2,5 -3 kilometer från vindparken. Närmaste bostadsbebyggelse kommer att ligga minst 1,75 kilometer från vindkraftverk.

Den aktuella vindparken, Stamåsen, utgör en del av Bolagets vindkraftssatsning. Ansökan omfattar tillstånd till uppförande och drift av en gruppstation av vindkraftverk med en total installerad effekt om 115 MW inom område om ca 16 km², se bilaga A. Antalet vindkraftverk inom parken kan variera beroende på installerad effekt och rotordiameter hos de vindkraftverk som väljs, men begränsas av den ansökta totala uteffekten för vindparken. Givet dessa variabler kan vindparken maximalt omfatta 50 vindkraftverk.

Området domineras av skogsmark med inslag av mindre sjöar, vattendrag och våtmarker. Omgivningarna är mycket glest befolkade med ett fåtal byar med enstaka bebyggelse. Området präglas av skogsbruk där kalhyggen är vanligt förekommande. Platsen för den planerade vindkraftparken har valts framför andra bra vindlägen främst eftersom den bedömts sakna större naturmiljövärden (och andra viktiga motstående intressen) och att tillåtligheten av projektet inte kan ifrågasättas. Likväl finns naturvärden på den skogsmark som utgör den planerade vindkraftparken.

Planbestämmelser

Det område som är aktuellt för vindkraftparken omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Riksintressen och skyddade områden

Den centrala delen av vindkraftparken Stamåsen sammanfaller med ett riksintresseområde för vindkraft. Inga konkurrerande riksintressen har utpekats inom eller i närheten av etableringsområdet. Den sökta verksamheten berör inte något Natura 2000-område eller områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

Teknisk beskrivning

Vindkraftverken

Vindkraftverken kommer att ha en totalhöjd om 172,5 m, därav kommer navhöjden att vara högst 115 m och rotordiametern högst 115 m. Transformatorerna kommer att placeras inne i vindkraftverken eller utanför i en transformatoriosk.

Fundament

Typ av fundament för varje vindkraftverk kommer att bestämmas i ett senare skede, bland annat på basis av resultaten av kommande geotekniska undersökningar, dock senast tre veckor innan byggstart av respektive fundament.

Kringanläggningar

Inom etableringsområdet kommer det att uppföras en servicebyggnad och avfallscentraler. Till servicebyggnaden kommer en avloppsanläggning att anslutas. Vid varje vindkraftverk och vid servicebyggnaden kommer en grusad permanent uppställningsplats att anläggas. Eventuellt kan ytterligare ytor vid respektive verk behöva avverkas tillfälligt. Dessa kommer att återplanteras med skog efter avslutande byggnationer. Bygglov för servicebyggnaden och tillstånd för avloppsanläggningen kommer att sökas hos kommunen.

En eller flera transportabla betongstationer kommer troligen att behövas inom vindparken. På varje tillverkningsplats kommer det att lagras ballastmaterial i form av bergkross, naturgrus och cement. Vatten till betongtillverkningen tas via brunnar eller körs in med lastbil. Det kan även bli aktuellt med en transportabel bergkross.

Anslutning till elnätet

Vindkraftverken kommer att kopplas samman med markförlagd elkabel. Kabeln kommer, så långt det är praktiskt möjligt och ekonomiskt rimligt, att följa vägarna inom parken. Där flytande vägar ska användas kan kabeln inte förläggas i väggroppen utan läggs i en separat kabelgrav. Kabelnätet samlas upp i en transformatorstation.

Vindparken kommer att anslutas till överliggande elnät i stamnätsstationen vid Storfinnforsen. En ny luftledning kommer att ta en ledningsgata i anspråk. En separat ansökan görs för denna anslutning.

Transportvägar

Under byggfasen kommer vägar att förläggas inom en ca 20 meter bred korridor fri från träd. Befintliga vägar kommer att förstärkas, kurvor rätas ut, branta krön och backar åtgärdas samt breddas till ca 5-6 m. Huvuddelen av de nya vägarna kommer att anläggas inom fastmarksområden. Vegetationsmassorna vid avtäckning läggs tillbaka som släntbegränsning med släntlutning 1:2. Schaktmassorna i diken används som fyllnadslager i vägen. Geotekniska förstärkningsåtgärder kan bli aktuella vid passage av vattendrag. Vid passage av våtmarker och sumpskogar kommer vägarna så långt som möjligt att anläggas som "flytande". För flytande vägar läggs ett geonät direkt på befintlig mark,

därefter fylls ett lager med krossmaterial följt av ytterligare ett lager geonät. Ovanpå det andra lagret läggs överbyggnaden i form av förstärkningslager, slitlager och bärlager.

Principer för passage och byggande över och i anslutning till sjöar och vattendrag samt vilka områden som ska undantas från vägdragningar redogörs i miljöprogram för vindpark Stamåsen, komplettering 2009-04-30.

Hinderbelysning

I en vindkraftpark med vindkraftverk högre än 150 meter ska samtliga verk som utgör vindkraftparkens yttre gräns markeras med högintensivt vitt blinkande ljus samt markeras med vit färg. Övriga verk ska markeras med vit färg samt förses med minst fast rött lågintensivt ljus. Hinderljuset placeras i den högsta fasta punkten på varje verk. Avskärmning ska göras inom en radie av 5 km till samlad bebyggelse. Under nattetid finns möjlighet att dimma ned ljusens styrka. Vid möte med Luftfartstyrelsen har det framkommit att det finns möjlighet att inte behöva markera samtliga verk i yttergränsen.

Nedisning

Efter analys av befintliga mätmaster, utveckling av tekniken samt kostnader kommer Bolaget att ta beslut om eventuella avisningssystem kommer att nyttjas inom aktuellt område eller i delar av området.

Mätmaster

Tillfälliga mätmaster kommer att sättas upp på ett antal turbinfundament. Inom vindparken Stamåsen kommer även 1-3 stycken permanenta mätmaster att uppföras. Dessa består av fackverkskonstruktioner med samma höjd som vindkraftverkens navhöjd.

Underhåll och service

Vindkraftverken fjärrdriftövervakas från servicebyggnaden inom parken. Vid eventuella driftstörningar larmar datorn via telenätet till en driftcentral som ligger på annan plats. Vindkraftverken undersöks med korta regelbundna intervall. Större underhåll planeras till en gång per år.

Byggskedet

Markarbeten där befintliga anslutningsvägar förstärks och nya vägar och uppställningsplatser anläggs sker vanligen under barmarksperioden. Fundamenten gjuts i en fundamentgrop. Någon månad efter gjutning kan montage av torn och turbin påbörjas.

Massor

Massbalans eftersträvas inom etableringsområdet. Naturgrus och sand kommer att tas från befintliga täkter i närområdet utanför parken. Om ytterligare material behövs kommer det att tas från nya eller befintliga täkter inom närområdet. Alla vägar, uppställningsplatser och fundament bedöms kräva ca 100 000 m³ bergkross.

Avveckling och återställning

Vindkraftverkens livslängd beräknas till minst tjugofem år, varefter de demonteras för återvinning. Fundamenten avlägsnas ned till några decimeter under markytan eller fylls över och därefter återställs ytan. Bolaget föreslår att detta avgörs slutgiltigt i samband med avvecklingen. På körplaner och fundamentsytor återförs ett humustäcke. Transformator- och mätstationer tas bort och återvinns. Elkablar i mark lämnas kvar medan luftledningar monteras ned och återvinns.

Miljökonsekvensbeskrivning

Landskapsbild

Landskapet och landskapsbilden vid Stamåsen har analyserats och värderats med avseende på den visuella påverkan på landskapsbilden och konsekvenserna för landskapsbilden som den planerade vindkraftsverken bedöms utgöra. En vindkraftsanläggning består av höga byggnadsverk och just storleken innebär en påtaglig påverkan på landskapsbilden. Hur vindkraftverken uppfattas är subjektivt. Vissa människor finner anläggningarna störande och fula medan andra tycker att vindkraftverken är vackra eller har en positiv inverkan på landskapsbilden eftersom de representerar positiva effekter för miljön. Synbarheten har analyserats främst utifrån siktanalyser, fotomontage, avstånd och i vilket väderstreck parken ligger i förhållande till den plats varifrån den betraktas. Konsekvenserna av en vindpark blir en stor visuell påverkan för den enskilde där verken syns tydligt och kommer nära. Det är främst platserna vid Sör-Vimmarvattnet och norr om Faxälven som påverkas, det vill säga i Vimmaråsen, Vimmarvattnet, västra Stamssele och västra Färjsundet samt i Stamnäs och Brandberget.

Ur det allmänna perspektivet blir konsekvenserna som mest måttliga. Landskapsbildsvärdena är ordinära och lokala och det är få personer som kommer att blicka ut över vindparken. Vindparkens påverkan på landskapsbilden reduceras genom att vindkraftverken kommer att vara målade i en diskret vit färg och utformningen blir enhetlig utan logotyper eller reklam på vindkraftverken.

Buller

Ett vindkraftverk har i huvudsak två olika ljudkällor. Dels uppkommer ljud från vindkraftverkets maskinhus och dels alstras ett aerodynamiskt ljud vid rotorbladens passage genom luften. Vid marknivå rakt under ett modernt vindkraftverk är ljudnivån ca 65 dBA. Detta ljud avtar med ökande avstånd från verket med 6 dBA per avståndsdubbling. Ljudberäkningar har genomförts vid Stamåsen med den nordiska beräkningsmodellen Nord 2000. Inga bostadshus (permanenta bostäder eller fritidsbebyggelse) faller enligt beräkningarna inom gränsen för riktvärdet 40 dBA. Konsekvenserna av ljud från vindparken antas därför vara ringa och i första hand uppträda utomhus i parkens direkta närområde.

Under byggnationen av vindkraftparken ska mobil utrustning uppfylla bullerkraven i förordning (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning och

bullerförhållandena inom anläggningsområdet ska utredas innan anläggningsarbetena. Vid transporter inom närområdet föreslås att trafikbuller från transporter till och från anläggningsområdet får uppgå till maximalt 65 dBA ekvivalentnivå utomhus vid störningskänslig bostad. Om överskridande sker ska boende erbjudas ersättningsbostad under anläggningsskedet. I miljöplanen ska entreprenören visa hur riktvärden ska innehållas.

Skuggning och reflexer

Med aktuell utformning av parken, verkens höjd och placering kommer vindparken inte medföra någon skuggning av bostadshus. Några särskilda skyddsåtgärder behöver därför ej vidtas. Inga konsekvenser avseende reflexer från vindkraftverken inom vindparken Stamåsen väntas då verkens rotorblad kommer att vara antireflexbehandlade.

Kemikaliehantering och utsläpp till vatten

Läckage av kemikalier kan härröra från växellådor, styrsystem och vid uppställning av fordon. Läckage från växellådor och styrsystem leder till omedelbart driftstopp och åtgärder. Saneringsmaterial för petroleumprodukter ska finnas vid varje vindkraftverk och i varje fordon. Uppställningsplatser för fordon och annan utrustning sker på täta hårdgjorda ytor. Tankar och fat ska regelbundet inspekteras. Oljeprodukter lagras i externt låst utrymme. Ytterligare principer för lagring och hantering av kemikalier finns i Bolagets miljöprogram. Vid läckage av kemikalier finns risk för att intilliggande mark och eventuellt grundvatten förorenas. Obevakad uppställning av maskiner eller behållare med kemikalier får ej ske närmare än 25 m från vattendrag eller diken. Risken för större läckage bedöms som liten eftersom verken är slutna system. Även risken för läckage från fordon bedöms som liten.

Utsläpp till luft

Under drifttiden genererar vindparken transporter i form av service- och personaltransporter som ger utsläpp av koldioxid och andra miljöskadliga ämnen. Konsekvensen av vindparken kommer totalt sett att bli positiv ur miljösynpunkt vad avser luftutsläpp.

Olycksrisker

De risker som kan förekomma är främst isbildning, brandrisk, risk för att delar lossnar samt läckage av oljor eller andra kemikalier. För att minska dessa risker installeras övervakningslarm för isbildning och larmsystem för brand värmeutveckling etc. Verken kommer att förses med åskledare och vid mycket kraftig vind kommer vindkraftverken automatiskt att stängas av. Varningsskyltar kommer att sättas upp i området. Bolaget bedömer att risken för att människor ska skadas av nedfallande is och föremål är mycket liten.

Elektromagnetiska fält

Inga bostadshus finns inom parken och Bolaget gör bedömningen att inga risker från elektromagnetiska fält förekommer vid uppförande av parken.

Naturmiljö

En naturvärdesinventering har utförts för att lokalisera värdefulla biotoper. Lägen för tilltänkta vägar och vindkraftsverk har också undersökts. Resultatet av naturinventeringen visar ett antal områden med höga naturvärden, dessa har undvikits vid placering av vindkraftverk och vad gäller vägar har dessa undvikits så långt som möjligt. Tre områden norr om Gåsflon har undvikits genom flytt av väg och ett vindkraftverk är borttaget.

De största effekterna på faunan härrör sannolikt från mänsklig aktivitet. I uppbyggnadsskedet kommer störningen att vara som störst men även aktiviteterna under driftfasen har en påverkan. Vägar och öppna ytor kan utgöra barriärer och medför isolering. Området är troligen inte attraktivt för fladdermöss på grund av höjdläget och konsekvenserna bedöms därför bli små.

Vid den preliminära utformningen av parken anger Bolaget att det har varit styrande att undvika vindkraftverk inom följande områden; Våtmarker av klass 1 och 2, naturvårdsobjekt av klass 1 och 2, biotopskydd och nyckelbiotoper samt platser med höga naturvärden som identifierats under naturinventeringen och som enligt inventeringen bör undvikas. Vid lokalisering av vägar ska de områden som anges ovan undvikas.

I det miljöprogram som bifogats ansökan framgår ytterligare miljöprinciper och riktlinjer som ska tillämpas av entreprenörer och beställare under anläggningsfasen.

Genom att Bolaget har identifierat värdefulla naturmiljöer inom parken och följer skyddsåtgärderna kommer påverkan på naturmiljön att minimeras till en sådan omfattning att konsekvenserna bedöms bli små till måttliga.

Fågelliv

För att skapa kunskapsunderlag för rovfågelförekomsten genomfördes en rovfågelinventering med tyngdpunkt på kungsörn. Datainsamling genomfördes med olika metoder, kikarspaning, helikopterspaning och fältbesök.

Sex kungsörnsbon och tre revir har identifierats i området kring parkerna Stamåsen, Björkhöjden-Björkvattnet, Bodhögarna och Ögonfågeln. För området kring Stamåsen har ett revir och en boplats för kungsörn identifierats på ca 1,5 kilometers avstånd från vindparken. Häckningen i detta revir misslyckades 2008. Flygningar tyder på att det kan finnas ett oupptäckt bo på andra sidan vindparken. I hela området som inventerats kring Bolagets vindparker är tätheten mellan identifierade revir något lägre än på andra platser i närområdet. En kompletterande kungsörnsinventering gjordes i maj 2009. Av den framgår att kungsörnar under 2009 hade ett mycket dåligt häckningsresultat i hela Norrland.

Risken för påverkan på kungsörnarna består främst i kollisionen med rotorbladen. Den åtgärd som diskuteras är ett skyddsavstånd till boplatserna. Det finns dock bristfällig kunskap om vilket avstånd som ger önskat resultat.

Bolaget menar att det inte alltid är bäst att sätta ett fast avstånd utan att avståndet bör utformas mer flexibelt. Bolaget har satt 1 kilometer som minsta avstånd till vindkraftverk i likhet med rekommendationen i Sollefteå och Ragunda kommuners fördjupade översiktsplaner och menar vidare att säkerheten inte skulle öka väsentligt i och med ett ökat skyddsavstånd. Bolaget bedömer även utifrån ett brett samhällsekonomiskt perspektiv att 1 km är tillräckligt utrymme kring boplatserna.

För att minimera störningar från arbeten och mänsklig närvaro under häckningstiden ska arbeten undvikas närmare än 500 meter till boplatser under januari till juli. Vid anläggande av skogsbilvägar är utgångspunkten att det ska vara ett skyddsavstånd på 500 meter som minimum och 200 meter vid avverkning av skog.

I det fortsatta arbetet kommer behov av åtgärder för att minska kollision med strömförande ledningar att utredas av ansvarig ledningsägare. Inom parken kommer ledningar att grävas ner och utanför parkerna kommer luftledningarna att vara utförda med hängisolatorer. Påflygningsrisken kvarstår men minskar genom utmärkning av faslinorna vid känsliga flygstråk.

Bolaget föreslår att det ska upprättas ett kontrollprogram för uppföljning av påverkan på kungsörarna. Bolaget kommer även att vara med och samfinansiera ett forskningsprojekt på kungsörn som bedrivs inom ramen för Vindval. Bolaget bedömer sammanfattningsvis att kungsörnspopulationen i länet inte påverkas i en betydande omfattning.

Friluftsliv och turism

Friluftslivet inom parken består främst av jakt, fiske, och till viss del vandring och skoteråkning. Ett antal skoterleder finns inom parken. Fem jaktlag och två fiskevårdsföreningar är aktiva inom området.

Bolaget planerar att sätta upp informationstavlor om vindkraftparken i området. Vindkraftparken ökar infrastrukturen i området och därmed också tillgängligheten. Friluftslivet kommer att påverkas genom den förändrade landskapsbilden och en något ökad ljudnivå. Stammarna av vilt bedöms inte påverkas märkbart. Inga begränsningar av jakten kommer att införas. Däremot kan jaktupplevelsen påverkas men konsekvenserna för jakten inom området bedöms som små.

Sammanfattningsvis bedöms konsekvenserna för friluftslivet och turismen bli små. För ett mindre antal personer kan konsekvenserna bli större om de upplever att det ursprungliga intrycket av naturmiljön går förlorat.

Kulturmiljö

Inget område av riksintresse för kulturmiljövården finns inom eller i närheten av den planerade vindparken. Det finns inte heller några kända fornminnen.

En kulturhistorisk karakterisering utfördes under 2008. Under 2009 utfördes en arkeologisk utredning inför länsstyrelsens prövning enligt kulturminneslagen. Utredningen syftar till att säkerställa att inga forn- eller kulturlämningar skadas av de markarbeten som krävs för byggnation av vindkraftparkerna. Om ett fornminne påträffas under anläggningsarbetet avbryts detta omedelbart i den del av fornminnet som berörs. Anmälan av misstänkta fornminnen görs omgående till berörd länsstyrelse.

Eftersom hänsyn tas till kända lämningar inom området bedöms vindkraftanläggningen inte påverka kulturmiljön inom området. Bedömningen kan dock komma att ändras om fornlämningar påträffas under anläggningsarbetena.

Hinderbelysning

Hinderbelysningen kommer att påverka landskapsbilden främst när det är mörkt ute och vädret är klart. Beroende på i vilken omfattning som Transportstyrelsen beslutar att vindkraftparken ska hindermarkeras kommer påverkan på landskapsbilden att vara stor till måttlig. Störningar för närboende består av det sken som uppstår nattetid kring parken. Det är främst det indirekta sken som uppstår genom reflexer mot himlen och molnen som kommer att vara märkbart. Genom att använda de möjligheter som finns att reglera ljusstyrka kan påverkan minskas. Ljuset ska dimmas under nattetid och avskärmning ska ske så att ljusstrålen inte träffar bostadsbebyggelse på närmare avstånd än 5 kilometer. Det blinkande ljuset bör enligt Transportstyrelsen synkroniseras.

Rennäring

Vindparken ligger inom vinterbetesmark för Jiingevaerie, Raedtivaerie och Ohredake samebyar. Inga riksintresseområden finns inom eller i nära anslutning till parken. Cirka fyra kilometer sydväst om parken finns ett riksintresse i form av flyttled och uppsamlingsområde.

Vindparken ligger enligt uppgift från Jiingevaerie sameby i utkanten av samebyns vinterbetesområde Görviken-Grenås. Området är bromsland vid spontanvandringar. Bolaget gör bedömningen att Jiingevaerie sameby påverkas i liten utsträckning av vindparken Stamåsen då den utgör en mycket liten del av samebyns totala vinterbetesland. Vindparken ligger också i ett område med stora inslag av mänsklig påverkan såsom vägar och byar.

En överslagsberäkning utifrån ett scenario då hela vindparksområdet blir oanvändbart för rennärningen innebär att vindparken Stamåsen ger ett bortfall om ca 16 km². Det motsvarar ca 0,08 % av Jiingevaeries vinterbetesmarker och 0,12 % av Raeditievaries vinterbetesmarker och Ohredake bedöms få ett teoretiskt bortfall om 0,2%.

Övrig mark och vattenanvändning

Den dominerande markanvändningen är skogsbruk. Skogsägare måste ge sitt medgivande för uppförande av vindkraftverk. Vindparken ökar infrastrukturen och därmed tillgängligheten inom området. Det aktiva skogsbruket kommer att

påverkas negativt framför allt av den permanenta avverkningen. Skog kommer emellertid att lämnas kvar vilket möjliggör fortsatt skogsbruk. Konsekvenserna för skogsbruket bedöms totalt som små.

Konkurrerande intressen

Då inga teleoperatörer har något att erinra gentemot den planerade vindkraftparken bedöms inga konsekvenser för radiolänkstråk uppstå. Då Försvarmakten, Luftfartsverket och Luftfartsstyrelsen inte har något att erinra mot den planerade vindparken bedöms inga konsekvenser för försvarets eller luftfartens intressen uppstå.

Byggtiden

Byggtiden beräknas till 3 år. Sprängning samt fordon och maskiner kommer att orsaka temporära störningar i form av buller, damm, vibrationer samt utsläpp av avgaser. Vilt som normalt uppehåller sig inom området kan störas under byggtiden och då till viss del undvika området. Tillfälliga uppställningsplatser för baracker fordon etc kommer eventuellt att behöva uppföras. Eventuellt behöver också ytor utöver den permanenta uppställningsplatsen avverkas tillfälligt för att möjliggöra montering på marken.

Det material som uppstår vid sprängning kommer att användas som fyllnadsmaterial inom det egna anläggningsarbetet. Ingen sprängning kommer att utföras mellan kl. 19.00-07.00. Område där sprängning utförs ska vara försedd med täckning. Åtgärder ska vidtas för att undvika att stenskott når utanför anläggningsområdet. Kaststen som hamnar utanför anläggningsområdet kommer att avlägsnas.

För att minska buller från byggverksamheten kommer vindkraftverken att byggas med bästa möjliga teknik. För att begränsa eventuella konsekvenser för de som uppehåller sig i området kommer samebyn informeras om byggtider och hänsyn tas vid byggnadsarbeten. Dialog kommer att föras med berörda jaktlag. Ytor som avverkas i samband med montering kommer att återplanteras inom ett år efter att anläggningen färdigställts. Förvaring av kemikalier kommer att ske på en tät och invallad yta utan brunn. Sammantaget bedöms konsekvenserna under byggtiden bli måttliga och under en begränsad tid.

Hushållning med naturresurser

De material som vindkraftverken byggs av består av ändliga resurser men av sådana slag att de i stort sett går att återanvända till hundra procent. El producerad med förnybara energikällor, såsom vindkraft, ersätter främst el som produceras med fossila bränslen. Vinden förbrukas inte av vindkraftverken och till skillnad från exempelvis biobränslen finns ingen konkurrens om energikällan. I de flesta fall konkurrerar vindkraften inte heller med andra resurser eller intressen som skogsbruk, jakt eller fiske. Bolaget kommer att hushålla med berg- och grusmaterial samt sand. Man eftersträvar massbalans inom etableringsområdet genom att befintliga schaktmassor återanvänds i största möjliga mån.

Miljömål och miljö kvalitetsnormer

Vindkraftparken på Stamåsen kommer inte att motverka några av de regionala miljömålen utan bidra till måluppfyllelse av vissa av miljömålen. För ett par av miljömålen kommer det krävas planering för att vindkraftanläggningen inte ska stå i konflikt med målen. Vindkraft bidrar inte till att miljö kvalitetsnormer för luft eller vatten kommer att överskridas.

Hänsynsreglerna

Bolaget anser att de uppfyller samtliga hänsynsregler i och med att de visar att de förpliktelser och krav som kan ställas på verksamheten iaktas och uppfylls.

Alternativ lokalisering

I ett första steg identifierade bolaget 19 områden, inom Västernorrlands och Jämtlands län, där förutsättningarna för vindkraftutbyggnad var goda. Områdena rangordnades utifrån vindförhållanden, miljöhänsyn, isproblem, närhet till befintlig elledning/ställverk, Natura 2000-områden, naturreservat, riksintressen, närhet till bebyggelse, påverkan på landskapsbilden och kulturlandskapet, samt påverkan från buller och skuggning. Efter hand sållades vissa platser bort. Sammantaget gjordes bedömningen att av studerade alternativa lokaliseringar fanns inte några bättre alternativ till vindkraftetableringen än den på bland annat Stamåsen.

Alternativa utformningar

De alternativa utformningarna består av olika utformningar vindkraftverken, det vill säga effekt och medföljande storleksförhållanden. Vindkraftverken kommer att väljas så nära byggstart som möjligt. Beroende på vindförhållanden varierar effekt, navhöjd och rotordiameter. Utifrån vilken typ av vindkraftverk som väljs kommer man sedan att optimera antalet verk inom parken. En större rotordiameter innebär att vindkraftverken placeras med längre avstånd mellan varandra, resultatet blir färre vindkraftverk inom ett specifikt område.

Eftersom anläggningen är optimerad/samlad bedöms inte en minskning av antalet vindkraftverk ge någon betydande förändring av den visuella påverkan.

Bolaget har under processens gång reviderat utformningen av parken i ett antal steg utifrån vindmätningar, identifierade intressen för naturmiljö, rovfåglar, kulturmiljö m m.

Nollalternativet

Nollalternativet innebär att den planerade vindparken Stamåsen inte byggs. Den energimängd som vindkraftparken skulle producerat måste produceras på annat sätt. Om energin ska produceras på annat sätt kommer det att ge upphov till negativa miljökonsekvenser till följd av ökade utsläpp till luft och vatten.

Nollalternativet innebär också att de miljökonsekvenser som vindkraftparken skulle innebära uteblir. Det medför exempelvis att landskapsbilden förblir opåverkad och ingen exploatering av natur- och kulturmiljö sker.

INKOMNA YTTRANDE

Nedan följer en sammanfattning av inkomna synpunkter i ärendet.

Kommunernas tillstyrkan

De av ärendet berörda kommunerna Strömsunds och Sollefteå kommuner har genom kommunfullmäktigebeslut den 22 september 2009 respektive den 22 juni 2009 tillstyrkt etableringen.

Strömsunds kommun, Miljö- och byggnämnden

Kommunen har i översiktsplanen angivit att inga vindkraftverk över 150 meter bör tillåtas i kommunen. Nämnden anser att handlingar som inkommit i ärendet angående hinderbelysning inte har visat att avsteg från denna riktlinje bör övervägas. Tillstånd till parken kan beviljas under förutsättning att höjden på verken är sådan att högtintensivt vitt blinkande ljus inte krävs.

Moment eller verksamheter som inte är kända vid ansökningstillfället bör inte ingå i prövningen, ex mobila betongstationer, vägdragningar, vindkraftlägen, vatten och avlopp m m. Beslutet bör däremot ange vilka kriterier som ska gälla för dessa moment. Beslutet ska också ange hur detta ska hanteras, t ex samrådsärenden eller anmälningsärenden. Villkorsskrivningar bör formuleras utifrån vindpark under uppförande resp. vindpark under drift.

Nämnden föreslår ett antal villkor bl a avseende vägdragningar, buller, kemikaliehantering, kontakter med samebyarna, betongtillverkning, återställning och nedmontering.

Nämnden anser att allmänt villkor avseende att följa åtaganden etc liksom villkor avseende skuggning och kontrollprogram är överflödigt.

Sollefteå, samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden i Sollefteå kommun har yttrat sig i ärendet dels i juni dels i oktober 2009. Av yttrandena framgår bland annat följande.

Samhällsbyggnadsnämnden förordar att ett restriktivt område införs i området så att närboende inte besväras av högtintensiv hinderbelysning och råder Bolaget att undersöka behovet av avskärmning vid samlad bebyggelse i enlighet med föreskrift LFS 2008:47.

Samhällsbyggnadsnämnden anser att effekterna på rovfåglar är generellt hållna och består av antaganden utan referenser. Nämnden anser att försiktighetsprincipen bör gälla och att fortsatta studier får visa om det är möjligt att i ett senare skede minska skyddsavståndet. Mot bakgrund av de förhållanden som råder i området med fler planerade parker bör ett villkor formuleras som innebär ett skyddsavstånd till örnböna på två kilometer. Uppföljning och kontroll av påverkan ska finnas med i kontrollprogrammet.

Samhällsbyggnadsnämnden föreslår ett antal villkor bl a avseende uppdatering av miljöprogrammet, damning och vibrationer, buller vid transporter, skogsområden med höga naturvärden.

I det yttrande som inkom i oktober ser Samhällsbyggnadsnämnden positivt på de villkorsändringar som föreslås. När det gäller utredningstider i kontrollprogram

respektive det alternativa villkoret ställer nämnden frågan om dessa inte bör vara desamma. Utredningstiderna bör fastställas i samråd med samebyarna.

Samhällsbyggnadsnämnden anser att de högintensiva vita blinkande ljusen bör synkroniseras inom parken och mellan angränsande parker.

Räddningstjänsten Höga Kusten Ådalen

Räddningstjänsten har inget att erinra ur miljösynpunkt. Vad gäller tillgänglighet, tillträde och eventuella risker för människor och miljö väntar räddningstjänsten på brandskyddsdokumentation innan yttrande.

Energimyndigheten

Generellt betonar Energimyndigheten vikten av regeringens uttalande om utbyggnad och planeringsramen för vindkraft. Mot bakgrund av detta anser myndigheten att vindbruk är ett nationellt intresse som måste få tillgång till mark- och vattenområden. Vindbruk måste få synas samtidigt som etableringen ska ske i balans med andra intressen.

Energimyndigheten konstaterar att de aktuella parkerna till stor del projekteras inom ett område som utpekats som riksintresse för vindbruk och att konkurrerande intressen förefaller få inom närområdet. Riskerna för negativ påverkan på omgivning eller naturmiljö får betraktas som små. Myndigheten ser positivt på projektet.

Sametinget

Sametinget inkom med yttranden i ärendet den 7 juli och den 3 november 2009. I yttrandet i juli framförs att Sametinget saknar socioekonomiska analyser och sociala konsekvensbeskrivningar. Bolaget måste föra en dialog med samebyarna om rennäringens intressen och de sociala konsekvenserna för samebyarna ser innan något tillstånd kan beviljas. Konsekvenserna för rennäringen av en etablering är långt mer än habitatförluster och minskad betesareal. Sametinget anser att en utbyggnad kan genomföras endast om konsekvensanalyser beaktas genom såväl miljömässiga som socioekonomiska faktorer.

I yttrandet i november framför Sametinget att berörd samebys åsikter om etableringar och exploateringar som försvårar renskötseln ska respekteras. Det är viktigt att exploatören har samråd med berörda samebyar och att samerna har rätt att påverka användningen av sina marker. Sametinget anser att de som bäst kan avgöra när exploateringar påtagligt försvårar rennäringens bedrivande är samerna själva. Att områden är utpekade som riksintresse för rennäringen visar att rennäringen är viktigt för Sverige och för den samiska kulturen. Sametinget anser att länsstyrelsen i sin prövning mellan riksintressen bör tillse att rennäringen ska kunna existera vidare och inte påtagligt försvåras trots det nationellt ekonomiska intresse som finns för vindkraften.

Fiskeriverket

Fiskeriverket anser att broar alternativt valvtrummor bör användas i första hand vid nybyggnation eller utbyte av vägtrummor. Försiktighetsåtgärder bör vidtas för

att minska risken för påverkan på vattenområden vid förläggning av kablar. Aktsamhet bör visas för att minska risken att oljor och andra farliga ämnen spills.

Transportstyrelsen, luftfartsavdelningen

Åre-Östersunds flygplats är riksintresse för luftfarten. Transportstyrelsen, luftfartsavdelningen, bedömer att ansökan inte påverkar flygplatsområdets omgivande influensaområden och har inget att invända. Transportstyrelsen nämner dock att vindkraft i skogsmiljö kan försvåra skogsbrandsbekämpning, sjö- och våtmarkskalkning samt skogsgödsling.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät betonar vikten av säkerhetsavstånd mellan vindkraftverk och kraftledningar.

Länsstyrelsen Jämtland

Länsstyrelsen i Jämtland tillstyrker tillståndsansökan. Länsstyrelsen anser att tillståndet bör förenas med villkor avseende igångsättningstid, tidsbegränsning på 30 år och ekonomisk säkerhet med belopp för vart och ett av verken. I beslutet ska preciseras vad som menas med att tillståndet tagits i anspråk. Länsstyrelsen anser vidare att särskild hänsyn ska tas till samebyns aktiviteter, att placering av verk och vägar ska ske i samråd med samebyn och att skyddsavstånd ska anges mellan verk och flyttleder och uppsamlingsområden. Vidare ska kablar grävas upp vid återställning av området.

Länsstyrelsen Västerbotten

Länsstyrelsen i Västerbotten har inget att erinra mot att tillstånd beviljas.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen ser positivt på de hänsynstagande till våtmarker, naturvårdsobjekt m m som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen vid uppförande av vindkraftverk och vid vägbyggnation. Skogsstyrelsen rekommenderar att avverkning eller körning i sumpskogar och våtmarker ska undvikas men att anpassningen med flytande vägar där alternativ saknas är godtagbar. Under förutsättning att den hänsyn som normalt tas vid föryngringsavverkningar tas ser Skogsstyrelsen inga hinder för att använda skogsmark vid anläggningarna. Karta bifogas över ännu ej fältkontrollerade tips som inkommit till Skogsstyrelsen.

Vägverket

Vägverket vill uppmärksamma Bolaget på att tidigt i planeringen söka dispens för de planerade transporterna. Transporterna kan eventuellt behöva styras i tid per dygn och årstid. Vägverket anser vidare att det bör framgå vilka allmänna och enskilda vägar som berörs av åtgärder.

Kostnader förknippade med tillfälliga anordningar får transportören stå för. Skyddsavstånd mellan vägområde och vindkraftverk ska vara minst verkens totalhöjd. Vissa åtgärder kräver tillstånd enligt väglagen.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet konstaterar att beskrivningar finns avseende kulturmiljöer och att forn- och kulturlämningarna är få och kan undvikas.

Jiingevaerie sameby

Jiingevaerie sameby inkom med yttrande i ärendet den 22 oktober 2009. Samebyn bestrider att de planerade vindkraftprojekten i området genomförs. I andra hand anser samebyn att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring vilka föreslås i yttrandet. De föreslagna villkoren omfattar bland annat en analys för att fastställa samebyns kostnader under ett normalår för att senare kunna visa vilka merkostnader som uppstår. Samebyn föreslår också villkor för ersättning för merkostnader i samband med flytt förbi områdena, vid uppsamling om renar förvillar sig i området samt merkostnader för bevakning och samling av renarna på grund av störningar i området. Villkor föreslås också för ersättning vid skador till följd av nedfallande is eller vid transporter till verken samt kostnader vid anläggandet av nya renskötselanläggningar. Samebyn föreslår också ändring av/tillägg till de villkor Bolaget föreslagit avseende hinderbelysning, dragning av vägar och elkablar, återställning, buller och tid för hänsynstagande vid byggnadsarbeten. Samebyn anser att det är för sent att utreda uppkomna konsekvenser av vindkraften när verken tagits i drift i enlighet med vad som anges i alternativt villkor till rennärningen.

Samebyn motsätter sig att miljöprövningsdelegationen meddelar verkställighetsförordnande och anger skäl för detta.

Samebyn anser inte att det finns något skäl att tillståndet ska beviljas för en längre tid än 30 år. Samebyn föreslår vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ett antal utredningar bland annat avseende påverkan på rennärningen från anläggning, nedmontering och drift av verken.

Sollefteå Naturskyddsförening och länsförbundet Västernorrland

Generellt är Naturskyddsförening positivt inställd till vindkraft som en förnybar energikälla. Med tanke på de stora ytor som tas i anspråk är det dock viktigt att se till totaleffekten. Om inte tillräcklig miljöhänsyn tas kan konsekvenserna för den biologiska mångfalden bli förödande. Den ökade tillgängligheten kan också leda till storskalig avverkning. Grumling ska inte få förekomma.

Naturskyddsföreningen anser att 2 kilometer till rovfågelbon ska vara minsta skyddsavstånd och även om detta avstånd lämnas ska bona inte få inringas av vindkraftverk. De skyddsavstånd vid häckning på 500 meter vid arbeten resp. 200 meter vid skogsavverkning anser Naturskyddsföreningen vara otillräckliga.

Ångermanland ornitologiska och Jämtlands ornitologiska föreningar

Ångermanlands och Jämtlands Ornitologiska Föreningar inkom med ett gemensamt yttrande i ärendet daterat den 27 mars 2009. Ångermanlands Ornitologiska Förening inkom med ytterligare yttranden i ärendet i juli respektive oktober. Yttrandena sammanfattas enligt följande:

Det är viktigt att lokalisering sker så att skador på fågellivet undviks eller minimeras. Bolaget har inte redovisat några alternativa lokaliseringar för att undvika konflikt med kungsörn. Det finns inte några underlag som styrker Bolagets allmänna ordalag om att vindkraftetableringen inte bedöms orsaka någon negativ påverkan på fåglar och djur i området. Förutom risk för kollisioner finns också risker med att örnarna tappar stora delar av sitt revir- och födosöksområde samt att det sker en habitatsförlust för örnarna.

Naturvärdesinventeringen som gjorts är inte heltäckande och flera hänsynskrävande fågelarter kan förekomma. Ångermanlands Ornitologiska Förenings bedömning är att ett 30-tal arter i bilaga 1 till fågeldirektivet kan förekomma.

Ångermanlands Ornitologiska Förening yrkar i yttrandena som inkom i juli och oktober att miljöprövningsdelegationen ställer krav avseende skyddsavstånd, kompensationsåtgärder, förstärkning av skyddet på SCA-mark inom 20 kilometer från vindparken, kontrollprogram, uppföljande studier, begränsningar i drifttid samt krav på bästa teknik.

I yttrandet som inkom i oktober vidhåller Ångermanlands Ornitologiska Förening att skyddsavstånd på 1 kilometer är för litet. Ångermanlands Ornitologiska Förening anser att lokaliseringsprincipen och försiktighetsprincipen är åsidosatta i ansökan. Föreningen är oroad över Bolagets avståndshänsyn till örnbon och att dessa kommer att vara normgivande vid framtida exploateringar.

Förenade Vindbyar

Föreningen anholder om att länsstyrelsen beaktar de intrångseffekter som lokalbygderna kommer att drabbas av under anläggnings- respektive driftsförhållanden. Intrångseffekterna måste kartläggas, definieras och kostnadsättas innan slutgiltiga avtal träffas med exploatörerna. Företeelser som upplevs orättvisa får inte nonchaleras. Föreningen menar vidare att de bygdemedel som kommunerna sannolikt kommer att arbeta för inte får favorisera tätortsutvecklingen utan bör i stället komma den närmaste lokalbefolkningen till godo. Föreningen har också yttrat sig angående hinderbelysningen och förändringen av skogslandskapet och dess påverkan på boendemiljön. Synpunkter framförs också avseende bredband samt vägarna och trafiksituationen då transporterna ska samsas med annan trafik, t ex pendlare och skolskjutsar.

Jägareförbundet

Jägareförbundet förutsätter att inga jaktliga inskränkningar sker i berörda områden.

Närboende

De yttranden som inkommit från närboende berör bland annat frågor avseende påverkan på natur- och kulturmiljö, landskapsbild, hinderbelysning, olycksrisker, buller m m.

I ett yttrande betonas vikten av en sammanhängande bedömning i prövningen. Växters och djurs livsvillkor liksom byarnas fortlevnad är lika viktiga. Byarna kommer under många år att ligga mitt i en arbetsplats vilket bör beaktas.

Bolagets bemötande över inkomna yttranden

Bolaget har getts tillfälle att inkomma med bemötanden över inkomna yttranden. Nedan redovisas en sammanfattning av Bolagets bemötande av olika frågeställningar.

Igångsättningstid

Bolaget motsätter att ingångsättningstiden begränsas ytterligare än sju år. Bolaget anser att det inte kan förutses en sådan teknisk utveckling som gör att miljöpåverkan blir mindre.

Verkställighet

Bolaget menar att det är av största vikt att verkställighetsförordnande meddelas. Detta delvis för att upphandling av lokala och regionala entreprenörer ska kunna komma i gång dels för att Bolaget ska kunna gå vidare med prövningen av elnätet. De åtgärder som kan bli aktuella avser i huvudsak nedtagande av skog, vägarbeten samt anläggande av ett begränsat antal fundament. Åtgärderna kan inte anses medföra sådana skador att det finns skäl att förhindra ett verkställighetsförordnande.

Tidsbegränsning

Bolaget motsätter sig en tidsbegränsning av tillståndet eftersom det är fullt möjligt att vindkraftverkens livslängd kan överstiga 30 år.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget motsätter sig inte länsstyrelsen i Jämtlands resonemang i frågan men vidhåller att det villkor som föreslagits är tillräckligt.

Landskapsbild och hinderbelysning

Bolaget är medvetet om att påverkan på landskapsbilden i byn Björkvattnet blir påtaglig och är beredd att diskutera ekonomiska lösningar för de som berörs. Bolaget menar dock att fördelarna med en ”vindkraftfri zon” inte skulle uppväga nackdelarna. Förändringen i landskapsbilden blir begränsad medan produktionen av el minskar väsentligt.

Bolaget delar Samhällsbyggnadsnämnden i Sollefteås uppfattning avseende restriktivitetsområde och diskussion pågår med Transportstyrelsen. Om behov av avskärmning finns i Lungsjön kommer detta att undersökas.

Buller, skuggning, damning och vibrationer

Bolaget delar uppfattningen att bullervillkoren ska gälla även för fritidsboende.

När det gäller buller från anläggningsområdet och vid transporter har detta angetts i miljöprogrammet. Bolaget anser att det inte finns behov att, utöver redan föreslagna riktvärden, reglera frågor om vilka tider och perioder under året transporter får ske samt föreskriva en lägre maxnivå under kvällar och helger. Bolaget föreslår att det vid behov av ytterligare reglering av buller vid transporter ska hanteras som en tillsynsfråga. Bolaget kommer att säkerställa att föreslagna riktvärden uppfylls genom olika åtgärder, bullerberäkningar och bullermätningar.

Bolaget motsätter sig inte ett förtydligt villkor avseende skuggtid och har föreslagit ett villkor avseende maximal skuggtid per kalenderår och dag. Det kommer att säkerställas att föreslagna villkor uppfylls innan vindkraftverken uppförs.

Bolaget föreslår att frågan om förebyggande åtgärder avseende damning och vibrationer ska införas som ett krav i miljöprogrammet. De närmare åtgärderna bör hanteras som en tillsynsfråga.

Omgivande parker

Avseende parker i närområdet eftersträvar Bolaget en dialog med alla aktiva aktörer.

Bygglov

Bolaget förtydligar att det med anledning av lagändringarna inte har för avsikt att söka bygglov.

Fibernät/bredband

Vid anläggandet kommer Bolaget att samarbeta med Sollefteå kommun för att underlätta utbyggnaden av bredband i området.

Risker

Frågan om tillgänglighet och risk bör hanteras inom lagen för skydd mot olyckor.

Transporter

Frågan om dispenser för transporter m m kommer att hanteras inom ramen för tillämplig lagstiftning.

Ersättningsfrågor

Det är inte rättsligt möjligt att i en tillståndsprovning avgöra frågan om ersättning för samebyar och andra intressen vi uppkommen skada. Frågan om ersättning hanteras i egen ordning.

Naturmiljö, påverkan på rovfåglar och vatten

Frågan om skyddsåtgärder och skyddsavstånd rörande kungsörn är inte enkel eftersom effekterna och kunskapen är begränsad. Bolaget menar att det i det aktuella fallet kan ifrågasättas hur mycket risken minskar om ett avstånd på 2 kilometer sätts till det identifierade boet. Bolaget menar att en gräns på 1 kilometer inte blir prejudicerande utan avståndstillämpningen måste bygga på en bedömning i det enskilda fallet. Bolaget menar att det viktigaste för framtiden är

att skaffa mer kunskap om, och i så fall vilken mån, kungsörnar kommer att påverkas och vilka skyddsåtgärder som bör vidtas. Bolaget har därför i kontrollprogrammet föreslagit att anläggningens påverkan i kungsörnsbeståndet ska kontrolleras.

Frågan om att enskilda verk ska monteras ner eller begränsas i drift kan utgöra grund för omprövning och Bolaget kommer att vara öppet för en sådan diskussion om det inträffar, men vill inte att detta skrivs in som ett villkor eftersom det ger alltför stor osäkerhet om förutsättningarna.

Bolaget delar uppfattningen att ledningar och ledningsstolpar ska utformas på ett sätt som för att minimera risken för kollisioner och strömgenomgång på fåglar.

Bolaget bedömer att vindkraftparkerna i det aktuella området inte är av sådan omfattning att det i dagsläget eller den närmaste framtiden kan anses utgöra ett reellt hot mot kungsörnsbeståndet i länet.

Bolaget avser att följa Skogstyrelsens rekommendation avseende sumpskogar och tar in detta åtagande i miljöprogrammet.

Bolaget avser bland annat att använda valvtrummor vid passage av vattendrag med målsättning att bibehålla vattendragets naturliga djup, bredd, bottenstruktur samt att inte åstadkomma någon förändring i vattnets hastighet.

Rennäring

Bolaget delar Sametingets uppfattning om att det är viktigt att beakta berörda samebyars medverkan och åsikter, men menar samtidigt att det inte kan vara berörd sameby själv som ska bedöma om en planerad verksamhet kan leda till påtagligt försvårande av rennäringen så som det kan förstås enligt miljöbalken. Avseende socioekonomiska analyser har en rennäringanalys utförts i samarbete med berörda samebyar

Bolaget menar att det med föreslagna försiktighetsmått och utifrån planerad lokalisering inte kan befaras att verksamheten kommer att medföra ett påtagligt försvårande för rennäringen. Rennäring ska kunna bedrivas inom marker där det finns vindkraft. Skulle ett område anses vara av riksintresse för såväl rennäring som vindbruk ska företräde ges åt vindbruket.

Bolaget bemöter även samebyns yttrande avseende att utredningarna om undvikelseffekter inte är utförda under liknande förhållanden (bland annat i öppen terräng och avseende vildren) och att kunskapsunderlaget är för litet för att dra slutsatser om påverkan på rennäringen. Bolaget menar att utredningarna inte kan tas som intäkt för att tamren skulle störas av storskalig vindkraft inom skogsområden.

Bolaget menar vidare att det inte finns något som talar för att befintliga flyttleder inte kommer att kunna nyttjas. Bolaget påpekar att flyttlederna i huvudsak ligger i dalgångar medan verken i huvudsak lokaliseras till höjder. Bolaget hänvisar till studier (Norge) som visar på att fritt betande renar fortsätter att visats områdena.

Bolaget menar att vindbruk och renskötsel ska kunna samexistera.

Bolaget poängterar att den ansökta vindetableringen är av nationell betydelse med en planerad energiproduktion om 2,4 TWh/år.

Bolaget anger att den planerade vindparken innebär ett direkt bortfall av 0,04 procent av Jiingevaeries betesmarker, att vinterbetesmarkerna ska kunna nyttjas parallellt med vindbruket, och att om stödutfodringsåtgärder blir nödvändiga ska dessa ses som en tillfällig åtgärd under anläggningstiden.

Återställning

Bolaget anser inte att frågan om uppgrävning av kablar ska fastställas i tillståndsärendet utan bör hanteras inom ramen för återställningsvillkoret, vilket innebär att frågan överlämnas till tillsynen.

MILJÖPRÖVNINGSGELEATIONENS BEDÖMNING

Kommunala tillstyrkandebeslut

Från den 1 augusti gäller att tillstånd till en vindkraftsetablering inte får lämnas med mindre än att berörd kommun tillstyrkt detta.

De av ärendet berörda kommunerna Strömsund och Sollefteå har genom beslut den 22 september 2009 respektive den 22 juni 2009 tillstyrkt etableringen.

Förutsättningar för att lämna tillstånd föreligger därmed och miljöprövningsdelegationen kan pröva ärendet i sak.

Miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning ska, enligt 6 kapitlet 7 § miljöbalken, innehålla de uppgifter som behövs för att miljökonsekvenserna med hänsyn till verksamhetens art och omfattning skall kunna bedömas. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller dessa krav.

Nationella mål avseende vindkraft

Framförallt sedan 1997 har den svenska energipolitiken varit inriktad mot användning av inhemska förnyelsebara energikällor samt effektivisering av energianvändningen.

I februari 2009 gjorde de politiska partierna i Sverige en överenskommelse om en långsiktig och hållbar energi- och klimatpolitik vars målsättning bland annat var att en ny planeringsram för vindkraft på 30 TWh till år 2020 ska fastställas, enligt Energimyndighetens remissbehandlade förslag, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. För att nå detta mål måste det byggas 3 000 – 6 000 vindkraftverk. Detta utbyggnadsbehov ska jämföras med de ca 1000 vindkraftverk som idag är i bruk. Under 2008 producerade de svenska vindkraftverken sammantaget ca 2,0 TWh el. Vidare har regeringen i ovan nämnda proposition föreslagit att andelen förnyelsebar energi år 2020 bör vara minst 50 procent av den totala energianvändningen i Sverige.

Bolagets vindkraftprojekt bedöms fullt utbyggt kunna generera ca 2,4 TWh el årligen, varav 0,25 TWh/år i Stamåsen. Det innebär att den i ansökan avsedda verksamheten skulle kunna utgöra 1,25 procent av det nationella planeringsmål som har föreslagits för vindkraft på land för år 2020. Miljöprövningsdelegation anser därmed att den ansökta verksamheten kan anses i väsentlig grad bidra till uppfyllandet av de nationella mål som finns inom klimatområdet.

Utbyggnad av förnyelsebar energi bidrar till att uppfylla miljöbalkens mål avseende hållbar utveckling och till att uppfylla miljömålen framför allt avseende begränsad klimatpåverkan och frisk luft. Vidare torde det vara nödvändigt att främja utbyggnad av anläggningar för produktion av förnyelsebar energi för att de krav som ställs på Sverige med anledning av EU: s åtaganden inom klimatområdet ska kunna nås. Miljöprövningsdelegationen bedömer att den planerade vindkraftsparken, tillsammans med Bolagets övriga satsningar, är av väsentlig betydelse för uppfyllandet av de mål som har fastställts för produktion av förnyelsebar energi i Sverige samt att den bidrar till miljöbalkens mål avseende hållbar utveckling och bidrar till uppfyllelse avseende miljömålen begränsad klimatpåverkan och frisk luft

Val av plats

Enligt 2 kap. 6 § första och andra stycket miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet för verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att Bolaget har redovisat en plats med goda vindförhållanden och där störningarna för omkringboende i form av buller och skuggor blir små. Sammanfattningsvis bedöms även påverkan på natur- och kulturmiljön bli begränsad. I miljöprövningsdelegationens ställningstagande till den planerade verksamheten redovisas nedan de intressekonflikter inom området och den miljöpåverkan som den planerade verksamheten antas medföra.

Planförhållanden

Enligt 16 kap 4 § miljöbalken får tillstånd inte meddelas i strid mot gällande detaljplan eller områdesbestämmelser. För det aktuella området gäller inte detaljplan eller områdesbestämmelser.

I såväl Sollefteå som Strömsunds kommuners tillägg om vindkraft till befintlig översiktsplan är de delar av ansökt område som berör respektive kommun till stor del utpekade som ett lämpliga områden för vindkraft. Miljöprövningsdelegationen anser att översiktsplanerna med dessas tematiska tillägg bör ges stor vägledande betydelse för bedömningen i ärendet.

I Strömsunds kommuns tillägg om vindkraft till befintlig översiktsplan anges som riktlinje att vindkraftverken inte bör överskrida 150 meter. Sollefteå kommun har angivit att högintensiva ljus ska placeras på behörigt avstånd så att närboende inte störs av ljuset. Frågorna om störningar från hinderbelysning bedöms nedan.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att den ansökta etableringen, i enlighet med Bolagets tillståndsansökan är förenlig med Sollefteå och Strömsunds kommuners bedömningar om lämplig markanvändning i kommunernas översiktsplaner.

Hushållningsbestämmelser och riksintresseutpekanden

I 3 kapitlet miljöbalken finns de grundläggande bestämmelserna för användning av mark- och vattenområden. Enligt 3 kap 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov varvid företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kapitlet 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringsen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra bedrivandet av näringen. Vidare framgår det att områden som är av utpekad riksintresse för rennäringsen ska skyddas mot åtgärder som avses i föregående mening.

I 3 kapitlet 8 § miljöbalken framgår det bland annat att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Vidare framgår det att områden som är av riksintresse för anläggningar för energiproduktion ska skyddas mot åtgärder som avses i föregående mening.

I de fall ett område av sådant slag som anges i 3 kapitlet 5-8 §§ miljöbalken är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska enligt 3 kapitlet 10 § miljöbalken företräde ges åt det eller de ändamål som främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. I detta sammanhang bör även portalparagrafen, 1 kapitlet 1 § miljöbalken, nämnas som anger att syftet med balken är att främja en hållbar utveckling.

Området används idag för skogsproduktion. För skogsproduktion finns visserligen inget utpekad riksintresse i 3 kap miljöbalken men skogsnäringsen är en viktig näring i området. Sökanden ser inga problem med att skogsproduktion kan fortgå som idag parallellt med vindkraftsetableringen. Den mark som går ur produktion inskränker sig till verkens omedelbara närområde samt vägar, uppställningsytor mm.

Något riksintresse enligt 4 kap miljöbalken berör inte det aktuella området. Det aktuella området är utpekad som riksintresse för vindbruk enligt 3 kap miljöbalken.

Sammantaget anser miljöprövningsdelegationen att etablering av en vindkraftsanläggning i Stamåsen medför en användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning utifrån de villkor som föreskrivs avseende hänsyn till rennäringsen och övrig mark- och vattenanvändning.

Säkerhet

Det finns i dagsläget ingen fast praxis vad gäller frågan om ett tillstånd till en vindkraftanläggning bör förenas med säkerhet. I något fall har en säkerhet om 1,3 miljoner kronor per vindkraftverk fastställts. I andra fall har inte säkerhet ställts eller ens uppmärksamats i prövningen. Krav på obligatorisk säkerhet finns för närvarande vad gäller miljöbalksprövning av täkter och deponier. I annan prövning enligt miljöbalken kan krav på säkerhet förskrivas om skäl därför föreligger. Krav på säkerhet bör dock inte föreskrivas slentrianmässigt utan bör grunda sig på ett konkret behov av säkerställande av återställningsåtgärder. Vindkraft är en verksamhet som kännetecknas av att vindkraftverken har en begränsad ekonomisk livslängd. När den är till ända återstår endast en återställningskostnad. Det kan av det skälet finnas anledning att säkerställa återställningskostnaderna.

I ärendet har Bolaget föreslagit att frågan om säkerhet ska delegeras till tillsynsmyndigheten och att säkerhet ska fastställas av tillsynsmyndigheten om femton år. Alternativt föreslås att frågan om säkerhet ska avgöras efter en prövotid. Med tanke på det spann inom vilket säkerhet har fastställts i andra ärenden anser miljöprövningsdelegationen det olämpligt att överlämna frågan om säkerhetens belopp och form till tillsynsmyndigheten.

Miljöprövningsdelegationen anser att en delegation av fastställande av säkerhet inte är en sådan fråga av mindre betydelse som bör delegeras till tillsynsmyndigheten. Det är också olyckligt att helt överlämna frågan om behov av återställning och kostnaden för detta till Bolagets bedömning genom ett prövotidsförordnande. Frågan om säkerhet bör beslutas av tillståndsmyndigheten inom ramen för prövningen.

Ett krav på att redan nu ställa säkerhet genom en bankgaranti skulle leda till orimligt stora kostnader för Bolaget utan motsvarande nytta för samhälle eller miljö. En välavvägd metod för ställande av säkerhet är enligt miljöprövningsdelegationens uppfattning att successivt låta Bolaget avsätta medel på spärrat bankkonto och pantförskriva dessa till säkerställande av kommande återställningskostnader. Miljöprövningsdelegationen anser det inte oskäligt att Bolaget på detta sätt tvingas avsätta åtminstone delar av återställningskostnaden i en kontrollerad form. För att inte Bolag och tillsynsmyndighet ska få stora administrativa bördor bör ställande av säkerhet ske vid tre tillfällen. En sådan säkerhet bör vara gemensam för hela vindkraftsparken. Miljödomstolen har i rättsfallet MD 4023-09 konstaterat att successivt ställande av säkerhet inte bör användas för verksamheter som vindkraft, där återställningsbehovet inte uppkommer successivt som i exempelvis en bergtäkt. Miljöprövningsdelegationen delar inte detta synsätt. En stor del av återställningskostnaderna för en bergtäkt uppkommer när verksamheten påbörjas. Kostnaderna för återställning är heller inte linjär i förhållande till det utbrutna materialet. När halva den tillståndsgivna volymen är utbruten uppgår återställningskostnaderna till i stort sett samma belopp som när verksamheten sedermera är avslutad. Om verksamheten försätts i konkurs och det återstår mycket material att bryta är sannolikheten för att en

annan verksamhetsutövare vill överta verksamheten god. När materialet däremot är utbrutet finns inget incitament för annan att överta verksamheten.

Det förhåller sig på samma sätt vid vindkraft. Om verksamheten skulle försättas i konkurs under verksamhetens första år är sannolikheten god för att en annan exploatör övertar verksamheten. Priset på verksamheten sätts då efter vad den kan generera i intäkter och vilka framtida kostnader den medför. Det är därför viktigt att säkerställa att säkerheten ställts innan den faktiska återställningen ska genomföras. Den ekonomiska livslängden för ett vindkraftverk kan beräknas till 25 – 30 år. Om säkerhet ställs successivt och hela säkerheten ställts innan vindkraftparken hunnit bli äldre än tjugo år bör säkerheten anses betryggande. För att möjliggöra ett ändamålsenligt återställningsarbete bör säkerheten ställas för varje verk men kunna tas i anspråk vid återställning av vindkraftparken i dess helhet.

Det är svårt att ha någon uppfattning om kostnaden för nedmontering av vindkraftverken någon gång i framtiden. I en rapport från Föreningen Svensk Vindenergi har kostnaden bedömts till 700 000 kronor. Bedömningen avser ett fåtal verk och inte som i det aktuella fallet sammantaget omkring 450 vindkraftverk. Rapporten behandlar också långtgående återställningsåtgärder. Miljöprövningsdelegationen anser inte att det finns anledning att säkerställa alla återställningsåtgärder. Utifrån detta, och med beaktande av de krav på säkerhet som ställts i andra prövningar fastställer miljöprövningsdelegationen säkerhetsbehovet till 300 000 kronor per vindkraftverk. Säkerheten ska ställas med lika stora belopp år det tionde, femtonde och tjugonde året efter det att tillståndet tagits i anspråk. Säkerheten ska ställas i form pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto eller borgensåtagande från kreditinrättning. Föreligger behov av omprövning av säkerheten under tillståndstiden kan detta hanteras inom ramen för tillsynen.

För att säkerställa återställning om verksamhetsutövaren skulle komma på obestånd under byggtiden bör en begränsad säkerhet om 500 000 kronor ställas. Säkerheten ska ställas innan tillståndet tas i anspråk och säkerheten ska gälla intill dess vindkraftparken tagits i drift.

Rennäring

Några riksintressen för rennäringen berörs inte av etableringen. Enligt den rennäringensanalys som bifogats ansökan berör området utkanterna av vinterbetesland för Ohredahke sameby. Inga kärnområden, uppsamlingsområden, viktiga flyttleder, broms- eller uppsamlingsområden uppges bli berörda för Ohredahke sameby. Ohredahke Sameby har inte yttrat sig i ärendet. Jiingevaerie sameby använder enligt rennäringensanalysen området runt Stamåsen som reservbete. Området är också bromsland vid spontanvandringar. I rennäringensanalysen framför Jiingevaerie sameby att området kan få ökad betydelse om flera av de andra vindkraftparkerna byggs.

Jiingevaerie sameby framför i yttrande i ärendet att den sökta verksamheten i Stamåsenområdet kommer att omöjliggöra rennäring i området och försvåra

bedrivandet av rennärning i ett område större än det sökta. Samebyn har i yttrande inkommet 23 oktober 2009 yrkat på ett antal förslag till villkor som ska gälla för verksamheten. Samebyn yrkar att:

- Vid påtaglig fara för påkörning föreligger ska transporter tillfälligt avbrytas till dess renarna lämnar området.
- Under drifttiden får mänsklig aktivitet i områdena från Bolagets sida inte förekomma mer än vid ett tillfälle per vecka.
- Bolaget har inte rätt att utföra anläggningsarbete, nedmonteringsarbete, vägar etc på ett avstånd närmare än 5 kilometer från Jiingevaerie samebys flyttleder eller uppsamlingsland.
- Hindermarkering ska utföras så att det inte träffar markytan inom område där Jiingevaerie har renskötselrätt inom 5 kilometer från vindparkens område
- Jiingevaerie sameby ska ge sitt uttryckliga godkännande innan dragning av vägar och elkablar får ske i samebyns vinterbetesområde.
- Bolaget ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter att anläggningsarbetena är utförda.
- Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) i något område som omfattas av Jiingevaerie samebys renskötselrätt.
- Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jiingevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.

Utöver detta yrkas ställs även ersättningsanspråk för uppkomna merkostnader med anledning av verksamheten.

I ansökan och i samebyns yttrande hänvisas till studier av hur renar, och därmed rennärningen, påverkas av mänsklig aktivitet och byggnationer.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att resultaten av dessa studier är motstridiga vad gäller de undvikelseeffekter mm som kan uppstå.

Miljöprövningsdelegationen kan även konstatera utredningarna skiljer sig vad avser vilken typ av ren som studerats och även vilken typ av miljö som utredningarna utgår från. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det inte är rimligt att fullt ut dra slutsatser om påverkan på med den mer domesticerade ren som finns i Skandinavien utifrån studier av Caribou. Miljöprövningsdelegationen anser vidare att förhållandena i skogslandet inte är jämförbara med förhållandena på kalfjäll eller andra öppna landskap. Miljöprövningsdelegationen bedömer, utifrån studierna, att det är rimligt att anta att rennärning kan samexistera med vindbruk, även om det inte kan uteslutas att rennärningen till delar försvåras inom området. Nyttjande av helikopter inom renskötseln kommer, till exempel, inte att kunna ske inom vindparksområdet. Miljöprövningsdelegationen bedömer att villkor för verksamheten ska ta sin utgångspunkt i att näringarna i så hög grad som möjligt ska kunna samexistera.

Miljöprövningsdelegationen har inom ramen för prövningen ingen möjlighet att besluta om ekonomisk ersättning för de förluster som rennärningen kan få. När det gäller övriga villkor som samebyn yrkat anser miljöprövningsdelegationen att det

är rimligt att föreskriva villkor avseende tillfälligt avbrytande av transporter vid påtaglig fara för påkörning och att spara vegetationsskikt så långt möjligt för att minimera förlusten av renbete. När det gäller hindermarkering föreskriver miljöprövningsdelegationen i särskilt villkor att avskärmning av högtensvit ljus ska ske från samtliga verk inom parken. Miljöprövningsdelegationen anser det inte motiverat att samebyn ska ge sitt uttryckliga godkännande innan väg- och ledningsdragning eller att anläggnings- och nedmonteringsarbete ska ske efter samebyns explicita medgivande. Miljöprövningsdelegationen bedömer att ett samrådsförfarande med samebyn avseende hänsynstagande är tillräckligt. Miljöprövningsdelegationen menar vidare att det inte är möjligt att föreskriva att ljudnivån ska begränsas till högst 35 dB(A) inom område där Jiingevaerie sameby har renskötselrätt då ljudnivån alltid kommer att vara högre i direkt anslutning till vindkraftverken.

Miljöprövningsdelegationen föreskriver villkor under provotiden avseende hänsyn till rennäringen vid anläggnings- och byggnadsarbeten. Utredningsvillkor föreskrivs också avseende fortsatta studier under drift- och anläggningsfas för att kartlägga påverkan på rennäringen. Utredningen ska utmynna i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och förslag till slutliga villkor avseende rennäringen. Studierna ska genomföras i samråd med berörda samebyar. Med berörda samebyar avses de samebyar som verkar i eller i anslutning till området.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att kring och inom vindkraftparkens omedelbara närhet saknas flyttleder eller uppsamlingsområden. Däremot ligger parken i vinterbetesområde och kan därmed lokalt försvåra rensköteln. Miljöprövningsdelegationen är dock av den uppfattningen att vindkraftparkens markanspråk inom Stamåsen inte är så omfattande att störningen blir så påtaglig att rennäringen inte kan fortsätta att bedrivas. Vidare bedömer Miljöprövningsdelegationen att med de villkor som föreskrivits och med de åtaganden Bolaget gjort rörande försiktighet och varsamhet mot rennäringensintresset kan rennäring och vindkraftproduktion kring Stamåsen samverka.

Internationell rätt, Europakonventionen, Rennäringslagen mm

Jiingevaerie sameby har bland annat som grund för hinder mot tillåtlighet hänvisat till renskötselrätten enligt rennäringslagen, Europakonventionen och olika rättskällor från den internationella rätten.

Inledningsvis konstaterar miljöprövningsdelegationen att tillståndsprocessen enligt miljöbalken inte behandlar den civilrättsliga rådigheten över mark. Det är exempelvis inte ovanligt att ett täktillstånd söks och erhålles på mark som ägs av annan eller belastas med nyttjanderätt som tillkommer annan än tillståndshavaren. För att kunna utnyttja tillståndet krävs då att tillståndshavaren tillförsäkras sig rådighet över markområdet. Jiingevaerie Samebys invändningar tar delvis sikte på att samebyn har en sådan förfoganderätt till marken att markägaren skulle vara förhindrad att utnyttja sin rätt till marken. Huruvida den särskilda rätt till marknyttjande som samerna har skulle innebära ett civilrättsligt hinder mot

etableringen kan inte prövas inom ramen för miljöprövningen utan detta får ytterst avgöras av allmän domstol vid tvist.

Vad sedan avser renskötselrätten enligt rennäringslagen innebär den att den som är same får använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten innebär att samerna får använda marken för renbete, jaga, fiska, ta virke och lavar m.m. Rätten bygger på urminnes hävd som betyder att någon använt marken så länge och så mycket att det uppstått en rättighet att använda den. Renskötselrätten är en stark rätt till marken som ändå måste stå i harmoni med markägarens rådighet över samma område. Den har ett egendomsskydd som i någon mån påminner om äganderätten och det krävs särskilda förfaranden enligt rennäringslagen för att få den att upphävas. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att renskötselrätten enligt rennäringslagen endast kan upphävas på det sätt stadgas i rennäringslagen. Miljöprövningsdelegationens beslut innebär inte att renskötselrätten som sådan påverkas utan den består, vid sidan av markägarens rätt, efter tillståndet på samma sätt som före tillståndets beviljande.

En tillämpning av proportionalitetsprincipen är komplicerad att göra. Ett hävdande av rennäringsintresset, som är ett allmänintresse, måste bedömas mot markägarens rätt att förfoga över sin egendom. Inskränkningen i samebyns hävdade och ej ifrågasatta civilrättsliga rätt till marken måste dock även avvägas mot allmänintresset av klimatneutral energiproduktion. Även om samernas renskötselrätt består även efter tillståndet meddelats har ifrågasatts att den skulle påverkas på ett ingripande sätt. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att med de villkor mm som förskrivits kan rennäring fortsätta bedrivas i området. Vid tillämpning av den så kallade proportionalitetsprincipen bedömer miljöprövningsdelegationen inskränkningen i samernas rätt så begränsad att allmänintresset av vindkraftproduktion och markägarens rätt till marken är förenliga.

Vad sedan gäller hänvisningarna till internationell rätt, framförallt artikel 27 i FNs internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) konstaterar miljöprövningsdelegationen att ICCPR innehåller vissa formaliafrågor som inte avser egendomsskyddet och som måste beaktas även inom miljöprövningsprocessen. Internationella konventioner blir visserligen inte automatiskt en del av den svenska rätten. Detta följer av den dualistiska princip som gäller enligt svensk rätt. Såväl sedvana som traktat kan dock göras till en del av den svenska rätten genom fördragskonform tolkning eller genom konstaterande av normharmonier. Svensk rätt anses vara i harmoni med ICCPR, jfr Ds 2001:10 s 31 ff.

Artikel 27 i ICCPR avser att tillförsäkra minoritetsgrupper särskilda rättigheter. Såvitt är aktuellt i ärendet bedömer miljöprövningsdelegationen att artikel 27 i ICCPR framförallt handlar om att tillförsäkra samerna ett effektivt deltagande i en beslutsprocess som berör dem. Tre olika kriterier kan härvid uppställas; ett effektivt deltagande såtillvida att synpunkter från ursprungsfolket effektivt beaktas, att den traditionella näringen inte blir tillintetgjord genom verksamheten och att samrådsförfarandet inneburit ett positivt stöd för åtgärderna.

Tillståndsprocessen enligt miljöbalken och den föregående översiktsplanprocessen innehåller omfattande regler om samråd med berörda som sedermera sammanfattas i miljökonsekvensbeskrivningar. I ärendet har vidare upprättats en social konsekvensbeskrivning i enlighet med Sametingets riktlinjer som på ett acceptabelt sätt belyser påverkan på de samiska intressena. Härtill kommer det svenska systemet med riksintresseutpekanden även för den samiska näringsens skydd samt en särskild statlig myndighet, Sametinget, som bevakar de samiska frågorna.

Sökandens villkorsförslag och detta tillstånds villkor, inklusive de utredningsvillkor som meddelats, säkerställer att de samiska intressena beaktas i processen och innebär att den samiska näringen inte kommer att påverkas i någon påtaglig omfattning. Miljöprövningsdelegationen konstaterar därför att Jiingevaeries invändningar inte hindrar att tillstånd meddelas.

Frågan om etableringens påverkan på rennäringen ska, enligt miljöprövningsdelegationens beslut, närmare utredas under en provotid. Skulle påverkan visas vara större än vad som nu kan förutses finns möjligheten att i ett senare skede förena beslutet med ytterligare villkor och kompensationsåtgärder för att reglera detta.

Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsmål

Den ansökta verksamheten står inte i strid med någon miljökvalitetsnorm.

Den ansökta verksamheten bidrar till att de nationella och regionala miljömålen rörande naturlig försurning, ingen övergödning och delmål under god bebyggd miljö om förnyelsebara energikällor kan uppnås.

Strandskydd

Inom strandskyddsområde får enligt 7 kap 15 § inte nya byggnader uppföras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Förbudet omfattar även grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten som utförs för byggnader, anläggningar eller anordningar enligt vad som tidigare sagts. Inte heller får åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Från strandskyddsreglerna kan dispens lämnas.

Från förbudet att bygga och utföra vissa anläggningar inom strandskyddsområde görs sedan i 7 kap 16 § undantag för verksamheter som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken. Miljöprövningsdelegationen bedömer att undantaget från dispensplikten förutsätter att strandskyddsfrågan hanterats inom ramen för miljöprövningsprocessen i enlighet med vad som framgår av 21 kap 3 § och 19 kap 3 § miljöbalken.

Den del av Bolagets verksamhet som omfattas av strandskydd enligt 7 kap miljöbalken är uppförande av byggnader, såsom servicebyggnader mm och de anläggningar och anordningar som vindkraftverksbyggandet medför. Därtill kommer en hel del grävningsarbeten behöva utföras inom ramen för projektet i samband med byggnation, vägdragning och ledningsdragning inom vindkraftparken. Byggandet av verksamheten kommer att ske i enlighet med det

miljöprogram Bolaget tagit fram. Följs principerna i detta bör anläggandet kunna ske på ett sådant sätt att åtgärderna inte väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Vindkraftverken och andra anläggningar bör normalt inte avhålla allmänheten från tillträde men under delar av året då risk för iskast råder kan en viss allemansrättslig inskränkning bli aktuell.

Som särskilda skäl har sökanden anfört att de aktuella byggnaderna, anläggningarna och åtgärderna behövs för vindkraften, att det innebär bäst placering med hänsyn till en sammanvägd bedömning samt att placeringen bäst uppfyller miljöbalkens syfte enligt 1 kap 1 §.

Miljöprövningsdelegationen gör sammanfattningsvis bedömningen att Bolagets ansökan är förenlig med strandskyddsintressena och att de intressen som strandskyddet omfattar inte kommer att skadas om anläggningen uppförs i enlighet med de villkor som föreskrivs i detta beslut.

Landskapsbild och hinderbelysning

En storskalig utbyggnad av vindkraft innebär att landskapsbilden kommer att förändras på ett markant sätt i området. Vindkraftverk måste av naturliga skäl placeras högt och fritt vilket innebär att de kommer att synas på relativt långa avstånd. Området är idag ett vidsträckt skogsområde varför en placering av vindkraftverk med hinderbelysning mm kommer att utgöra ett påtagligt och framförallt nytt inslag i landskapsbilden. Det är emellertid svårt att utifrån praxis fastställa någon gräns för när en påverkan på landskapsbilden håller sig inom det acceptabla och när landskapspåverkan är oacceptabel.

Det är också svårt att objektivt ange vilket värde en förändrad landskapsbild bör ges i och med att det saknas tydliga kriterier och riktlinjer för en sådan bedömning. Landskapsbildskonventionen ger visserligen viss ledning men den har ännu inte trätt i kraft för svenskt vidkommande. Däremot är det flera faktorer som påverkar upplevelsen av vindkraftverkens ingrepp i landskapsbilden bland annat på vilket avstånd vindkraftverken betraktas, vilken värdering betraktaren har till vindkraft och vilken betydelse som betraktaren lägger i ett av vindkraft påverkat landskap. Det råder dock inget tvivel om att den ansökta verksamheten kommer att medföra stor påverkan jämfört med de förhållanden som råder för närvarande. Allra störst påverkan kring Stamåsen bedöms Vimmeråsen, Vimmervattnet, västra Stamsele och västra Färjsundet samt i Stannäs och Brandberget få.

Miljöprövningsdelegationen anser att det finns anledning att uppmärksamma företeelsen kumulativ landskapsbildspåverkan. För närvarande sker samråd kring och prövning av ett stort antal parker i mellannorrland, några av dem i närområdet till det område denna ansökan berör. Om denna utveckling fortsätter kommer det i framtiden bli allt vanligare att man från högt belägna öppna platser, på olika avstånd, ser flera vindkraftetableringar omkring sig i landskapet.

Miljöprövningsdelegationen anser det vara att föredra att vindkraftetableringar sker samlat i större anläggningar än spritt på fler och mindre anläggningar.

Miljöprövningsdelegationen ser därför positivt på att Bolaget samlat sina anläggningar till ett färre antal etableringar.

Frågan om hinderbelysning har självklart en stark koppling till landskapsbilden. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att frågorna kring hinderbelysning varit mycket kontroversiella i ärendet. Flera kommuner har pekat på störningarna från hinderbelysningen som ett stort problem.

Det kan konstateras att det är Transportstyrelsen som avgör vilka krav som ska eller bör ställas på hinderbelysningen. Transportstyrelsens regler är motiverade av flygsäkerheten. Enligt Luftfartstyrelsens, nuvarande Transportstyrelsen, föreskrift LFS 2008:47, §§ 13 och 14, ska ett vindkraftverk som inklusive rotor i dess högsta läge har en höjd av 45-150 m över underliggande mark- eller vattenyta markeras med vit färg under dager samt med blinkande medelintensivt rött ljus under skymning, gryning och mörker. Vindkraftverk som inklusive rotorn i dess högsta läge har en höjd av 150 m eller högre ska markeras med vit färg enligt ovan samt med blinkande vitt högintensivt ljus under skymning, gryning och mörker. I mörker får ljuset reduceras. Ljusen bör också synkroniseras. Transportstyrelsen kan dock i det enskilda fallet besluta om ytterligare markering än vad som följer av föreskriften. Transportstyrelsen kan vidare enligt 33 § i föreskriften meddela undantag från skyldigheten att utmärka vindkraftverk och vindkraftparker med hindermarkering.

Det är inte möjligt att förutsäga hur Transportstyrelsen slutligen skulle komma att ställa sig vad gäller hindermarkering i det aktuella området. I den fortsatta bedömningen utgår miljöprövningsdelegationen från att hinderbelysning kommer att ske i enlighet med föreskriftens 13 och 14 §§, det vill säga i enlighet med föreskriftens huvudregel.

Strömsund och Sollefteå kommuner har hanterat frågan om verkens höjd och frågorna kring hinderbelysning olika i sina fördjupade översiktsplaner, i sina yttranden i ärendena och i de kommunala tillstyrkandebesluten.

Miljöprövningsdelegationen anser att frågan om hinderbelysning måste avgöras samlat för hela vindkraftparken, även om parken ligger i två olika kommuner som har något olika uppfattningar i frågan hur störande hinderbelysning med vitt sken är jämfört med hinderbelysning med rött sken. Om vindkraftverken i den del av vindkraftparken som ligger i Strömsunds kommun skulle byggas med en höjd ej överstigande 150 meter bör rimligen Transportstyrelsens föreskrift tolkas så att det är det högsta vindkraftverket i en och samma park som är normerande för vilken typ av hinderbelysning som ska väljas. Hinderbelysningen av vindkraftparkens yttre delar i Strömsunds kommun skulle då komma att styras av de vindkraftverk som har en totalhöjd överstigande 150 meter.

Bolaget har genom en datasimulering redovisat hur markering med hinderbelysning med högintensiva ljus respektive röda medelintensiva ljus skulle komma att se ut. Ljusen har avskärmats i enlighet med Transportstyrelsens föreskrift vilket innebär att skenet från ljuset inte direkt kan ses på ett avstånd från verket understigande 5 000 meter, förutsatt att betraktaren befinner sig i samma nivå som vindkraftverkets fundament.

Bolaget har i sin ansökan utgått från att vindkraftverk med en höjd av 172,5 meter ska användas. Detta innebär således att högintensiva vita hindermarkeringsljus skulle komma att behöva sättas upp. Bolaget har på fråga från miljöprövningsdelegationen förklarat att en begränsning till 150 meter i höjd på vindkraftverken skulle leda till bortfall av cirka femton procent av vindenergiproduktionen samtidigt som sju procent av byggkostnaden skulle sparas.

Om vindkraftparken byggs med verk som är 150 meter eller lägre ska utmärkning ske med röda medelintensiva ljus. Även dessa bedömer miljöprövningsdelegationen kunna medföra olägenheter för närboende. Hinderbelysning med röda medelintensiva ljus leder dessutom till att fler vindkraftverk i vindkraftparkens ytterkant behöver markeras med ljus än om markering sker med högintensiva vita ljus. Vid en bedömning av skillnaderna i störning mellan det vita hindermarkeringsljuset, avgränsat och reducerat på sätt föreskriften föreskriver, och det röda ljuset anser miljöprövningsdelegationen inte det vita hindermarkeringsljuset mer störande. Såväl markering med rött som vitt ljus är att bedöma som störande men störningarna kan inte anses medföra oacceptabla konsekvenser. Det är därför inte motiverat att genom villkor föreskriva att vindkraftverken inte får byggas högre än 150 meter.

Trots att påverkan, definierat som förändring, av landskapet förväntas bli påtaglig bedömer miljöprövningsdelegationen att den nytta som projektet kan antas medföra klart överväger nackdelarna och att det inte föreligger hinder att meddela tillåtlighet ur ett övergripande landskapsbildsperspektiv. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att tillståndet bör förenas med villkor avseende hinderbelysning för att minimera påverkan.

Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt Transportstyrelsens anvisningar. Detta regleras i LFS 2008:47 varför inget särskilt villkor föreskrivs i detta beslut avseende att hindermarkering ska utföras.

Av föreskriften framgår att högintensiva ljus ska avskärmas så att de inte träffar samlad bostadsbebyggelse närmare än 5 kilometer vindkraftverken. Bolaget har i sitt förslag till villkor angett att avskärmningen ska gälla vid bostadsbebyggelse (inte enbart samlad bostadsbebyggelse) Miljöprövningsdelegationen är av uppfattningen att avskärmning bör utföras vid för samtliga verk som förses med högintensivt ljus i parken inte bara de som träffar bostadsbebyggelse för att så lågt möjligt minimera störningen och föreskriver villkor för detta.

För att ytterligare begränsa störningarna från hinderbelysningen bör Bolaget noga utreda och klarlägga vilka vindkraftverk i vindkraftparkens yttre kant som bör förses med högintensivt ljus. Det bör därmed vara möjligt att ytterligare begränsa störningarna från hinderbelysningen.

Enligt allmänna råd till LFS 2008:47 bör om möjligt blinkande ljus även synkroniseras med närliggande föremål för att minska störningen på omgivningen.

Miljöprövningsdelegationen menar att detta ska göras åtminstone för samtliga verk inom parken och om möjligt även med blinkande föremål i omgivningen där hindermarkeringen kan ses i ett sammanhang.

I föreskriften (LFS 2008:47) anges vidare att reducering av ljusstyrkan får utföras i enlighet med vad som anges i bilaga 4. Bolaget har vid de offentliga sammanträdena angett att ljusen ska dimmas nattetid och miljöprövningsdelegationen ser därför inget hinder att föreskriva detta villkor avseende reducering av ljusstyrka i enlighet med villkoret för att minimera störningen på omgivningen.

Sammantaget gör miljöprövningsdelegationen bedömningen att olägenheter i form av ljus från hinderbelysning i den färdigställda vindkraftparken inte medför oacceptabla konsekvenser utifrån de villkor som föreskrivs i detta beslut samt de åtaganden som Bolaget gjort. Tillståndet medger byggande av vindkraftverk med en totalhöjd om högst 172,5 meter. För den händelse Bolaget skulle välja vindkraftverk som enbart kräver medelintensiva röda hindermarkeringsljus ska motsvarande åtgärder vidtas för att minska störningarna.

Fågelliv

Bolagets samlade ansökta utbyggnad av vindkraft berör ca 7 kungsörnsrevir varav ett som under 2008 var ockuperat av fjällvråk. Viss osäkerhet råder om antal revir och revirens utbredning. I ansökan avseende Stamåsen berörs en boplats och ett revir för rovfågel. Ansökan baseras på en inventering under 2008 samt en uppföljande inventering under 2009. Kungsörnen hade under 2009 ett mycket dåligt häckningsår i Norrland.

Kungsörn finns upptagen i EU:s fågeldirektiv (79/409/EEG). Detta innebär att kungsörnen förväntas ges behövligt skydd. Kungsörn finns även upptagen på rödlistan under kategorin Missgynnad. Kungsörnstammen har under många år minskat men under de senare åren märks en viss uppgång av kungsörnsstammen.

För närvarande finns endast begränsad erfarenhet från påverkan på kungsörn från storskalig vindkraftsetablering i skogslandet. Vindkraftetableringar berör områden högre än 300 meter. Dessa höjdlägen sammanfaller normalt med örnens häckningsområden.

Det finns ingen vetenskapligt underbyggd undersökning om hur långt skyddsavstånd som bör föreskrivas. Detta gäller såväl det av sökanden föreslagna, det av kommunerna i översiktsplanerna fastlagda och av de ornitologiska föreningarna samt kommunala nämnderna hävdade skyddsavståndet.

Att ange en cirkel med en viss radie blir då en teoretisk bild över ett tänkt revir där avståndet från boet antas vara ett mått på påverkansgraden. Den kunskap som finns från "kända" revir pekar på att kungsörnsrevir är i storleksordningen 1 kvadratmil. Vilket minsta avstånd till bo som bör användas varierar sannolikt mellan olika revir och geografisk belägenhet i förhållande till reviret. I den aktuella ansökan är avståndet till ett örnbö ca 1,5 kilometer. Inget talar för att en

utökning av skyddsavståndet med ytterligare 500 meter skulle leda till någon mer påtagligt minskad risk för kollision med vindkraftverk. En utökning av skyddsavståndet till två kilometer skulle leda till ett bortfall av ca 4 vindkraftverk. Miljöprövningsdelegationen anser det därför mer ändamålsenligt att utifrån kända flygmönster och förväntade födosöksområden eftersträva fria flygzoner där örnarna ges fria passager mellan bon och födosöksområden. För Stamåsen finns ett antal observationer av flygmönster från år 2000 och framåt. Observationerna visar att örnarna flyger i stort sätt i alla riktningar och att flygningar djupt in i parkområdet har observerats vid några tillfällen. Något dominerande flygmönster kan inte utläsas ur observationerna och särskilda födosöksområden kan inte identifieras. Miljöprövningsdelegationen bedömer utifrån lokaliseringen av örnboet i relation till den ansökta vindparken och till omgivningen i övrigt att vindparken inte stänger in örnarna, och att stora fria flygzoner bibehålls i anslutning till örnboet. Att utöka skyddsavståndet utifrån de observerade flygrörelserna inom parkområdet menar miljöprövningsdelegationen inte är skäligt utifrån en avvägning mot hur många vindkraftverk som då skulle falla bort. En bedömning görs även mot vilka försiktighetsmått i övrigt som kan vidtas för att minska skaderisken. Det är även viktigt att undersöka vilka inskränkningar som kan göras som samordnat skyddar också andra motstående intressen. Sammanfattningsvis menar Miljöprövningsdelegationen att ett avstånd av 1,5 km mellan örnbo och vindkraftverken i detta fall kan anses utgöra tillräcklig säkerhet med hänsyn tagen till att fria flygzoner i övrigt finns i området. Miljöprövningsdelegationen anser dock att det föreligger risk för skada på den lokala befintliga kungsörnsstammen eftersom det inte kan uteslutas att kungsörnarna kommer att flyga in i vindkraftsparken. Det är därför trots föreskrivna försiktighetsmått och av de av Bolaget lämnade åtagandena rimligt att utgå ifrån att kungsörnsstammen kommer att reduceras vid en vindkraftsutbyggnad. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att denna påverkan inte kommer att påverka kungsörnsstammen nationellt eller regionalt.

Bolaget har i ansökan redovisat skyddsåtgärder i samband med byggtiden som syftar till att begränsa störningarna på örnarna under framförallt häckningen.

Den snabbt expanderade utbyggnaden inom landet men även erfarenheter från exempelvis Norge och Skottland gör att kunskapsläget förbättras rörande vilka hänsyn som bör tas när rovfågelrevir berörs. Det är därför mycket viktigt med uppföljning av kontroll vid etableringar som berörs bland annat för att öka kunskapen. Miljöprövningsdelegationen föreskriver därför ett utredningsvillkor rörande påverkan på kungsörn. Syftet med denna utredning är dels att undersöka vilka skadeförebyggande åtgärder som går att vidta i det aktuella fallet men även för att vinna erfarenhet och kunskap inför kommande prövningar. I utredningsvillkoret föreskrivs även en undersökning av vilka kompensationsåtgärder som kan vidtas i syfte att skydda kungsörnsstammen, exempelvis genom byggande av konstgjorda alternativbon med mera.

I egenkontrollprogrammet bör vidare tydligt anges på vilket sätt kunskapsuppbyggnaden kommer att ske. Ett program för eftersök av kollisiondödade örnar och andra skyddsvärda fåglar bör ingå.

Miljöprövningsdelegationen är av uppfattningen att eftersök ska ske med hund inom en fastställd yta runt respektive bo enligt ett fastställt program. Allteftersom kunskapen ökar om förhållandena i området samt hur fåglar påverkats ska förslag till åtgärder lämnas i samband med den årliga redovisning som ska skickas till tillsynsmyndigheten.

Bolaget har åtagit sig att inom parken gräva ned elkablarna längs vägarna. Luftledningar utanför parkerna kommer att vara utförda med hängisolatorer. För att minska risken för kollision och förhindra strömgenomföring bör bästa möjliga teknik därför användas och ett särskilt villkor föreskrivs för detta.

Buller

Miljöprövningsdelegationen anser att det är viktigt att tillse att den verksamhet som kan orsaka buller bedrivs utan olägenheter för boende i de bostads- och fritidshus som finns kring vindparken. I mål M 9282-02 har miljööverdomstolen tagit ställning till i vilken utsträckning Naturvårdsverkets riktlinjer kan vara vägledande vid prövning av vindkraftverk. I domskälen anger miljööverdomstolen att den ekvivalenta ljudnivån 40 dB(A) bör innehållas under hela dygnet för bostäder som ligger i anslutning till vindkraftverk. Förutsättningarna i den nu aktuella prövningen skiljer sig inte väsentligt från det som rådde i ovannämnda ärende. Vidare har Miljööverdomstolen relativt nyligen prövat tre mål (M 1303-07, M 3792-07 samt M 5069-06) där domstolen funnit anledning att avhandla om begreppet riktvärde kan användas i villkor. I domskälen till ovan nämnda domar framgår att begreppet riktvärde fortsättningsvis inte bör användas. Mot bakgrund av detta anser miljöprövningsdelegationen att begreppet riktvärde ska ersättas av termen begränsningsvärde, dock utan ändring av föreskriven bullernivå. Villkoret måste också utformas på ett annat sätt än som tidigare var brukligt vad gäller kontroll- och mätmetod. Miljöprövningsdelegationen föreskriver således ett villkor som reglerar inom vilka begränsningsvärden verksamheten får bedrivas och att kontroll av detta villkor ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål på buller från verksamheten. Med anledning av att det är fler bullerkällor i bygg- och uppförandeskedet än i driftskedet föreskriver miljöprövningsdelegationen två bullervillkor som bolaget har att följa beroende av i vilket skede verksamheten befinner sig.

Enligt vad miljöprövningsdelegationen erfar kan det generellt vara svårt att mäta upp buller i fält då faktorer såsom vindstyrka, vindriktning, temperatur, atmosfärsskiktning, vegetation mm påverkar resultatet.

Miljöprövningsdelegationen anser att Bolaget i förslag till kontrollprogram ska ta fram och testa lämplig mätmetod för att erhålla den mest optimala mätmetoden inkl mätfrekvens för de aktuella boendeförhållandena som finns kring vindparken. Miljöprövningsdelegationen bemyndigar till tillsynsmyndigheten frågan om att föreskriva en förstagsbesiktning avseende buller när vindkraftverken tagits i drift.

Skuggor och reflexer

Boverket har i den tidigare handboken "Planering och prövning av vindkraftanläggningar" anfört att en lämplig utgångspunkt vid prövningen kan

vara att utgå från den faktiska skuggtiden på en störningskänslig plats och att den får vara högst åtta timmar per kalenderår. Med störningskänsliga platser avses bostads- och fritidshus med tillhörande tomter. I mål M 3554-02 har miljööverdomstolen tagit ställning till i vilken utsträckning Boverkets riktlinjer kan vara tillämpliga vid prövning av vindkraftverk. I domskälen framgår att miljööverdomstolen delar Boverkets bedömning vilket innebär att åtgärder ska vidtas när den förväntade faktiska skuggtiden på störningskänslig plats överstiger åtta timmar per år.

Bolaget har föreslagit ett villkor av innebörd att uteplatser eller ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus inte får belastas med skugga från verkens roterande rotorblad under mer än åtta timmar per kalenderår, dock som mest 30 minuter per dag. Miljöprövningsdelegationen anser att den föreslagna maximala tiden är tillräcklig, att villkoret ska reglera störningskänslig plats och även omfatta fritidsbebyggelse.

Bolaget har åtagit sig att antireflexbehandla vindkraftverkens rotorblad. Miljöprövningsdelegationen bedömer att detta åtagande är tillräckligt för att minimera störningen avseende reflexer och föreskriver därför inget särskilt villkor avseende detta.

Friluftsliv

Friluftslivet inom området består främst av jakt, fiske, och till viss del vandring och skoteråkning. För att kunna anlägga vindkraftverk och driva verksamhet i Stamåsen måste Bolaget ha en överenskommelse med berörda fastighetsägare angående åtkomst till marken. Avseende jakt bedömer miljöprövningsdelegationen att etablering vindkraft troligen inte kommer att påverka tillgången på vilt annat än under byggfasen. Jakt bedöms även fortsättningsvis kunna bedrivas men rekreativvärde av jakten kommer sannolikt att minska. Om och i så fall i vilken utsträckning jakt kommer att bedrivas åtminstone i vindkraftparkens centrala delar är osäkert. För den händelse en vindkraftsetablering skulle medföra att jakt helt upphör och att detta skulle leda till att älgstammen i ett område skulle bli så stor att den medför trafik- eller skogsskadeproblem av större omfattning skulle detta kunna sägas påverka ett allmänintresse men i det aktuella fallet bedömer miljöprövningsdelegationen att etableringen omfattar ett så litet område att några sådana effekter inte kan befaras.

Det kommer även fortsättningsvis att vara möjligt att utöva de idag inom området vanligast förekommande friluftaktiviteterna. Området kommer efter byggfasen att vara tillgängligt för fiske, bär- och svampplockning, skoteråkning mm. Dock kan etableringen av vindkraftverk förväntas innebära att människor inte kommer att vara benägna att utöva aktiviteter inom området i samma utsträckning som förut. Orsaker till detta kan dels vara den förändrade upplevelsen av området dels rädsla för risker med iskast etc. För miljöprövningsdelegationens bedömning avseende risker och motiv till särskilt villkor angående detta, se ovan.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att etableringen av vindkraft i Stamåsen inte kan förväntas medföra en sådan påverkan på viltet att detta utgör hinder för

etableringen och att påverkan på friluftslivet i övrigt inte utgör hinder att tillåta verksamheten.

Arbets- och tidsplan

För att kunna bedriva en effektiv tillsyn är det angeläget att tillsynsmyndigheten har kännedom om olika skeden i uppbyggnaden av vindkraftparken. En arbets- och tidsplan utgör ett bra underlag för tillsynen. En sådan plan ska enligt miljöprövningsdelegationen lämnas till tillsynsmyndigheten i god tid, och senast en månad, före det att byggnations- och/eller anläggningsarbetena påbörjas.

Vägar, ledningsdragningar m m

Eftersom placeringen av uppläggnings- och uppställningsytor, teknikbyggnader och dragningen av vägar och ledningar berör flera motstående intressen är det även lämpligt att, såsom Bolaget föreslagit i villkor 6, föreskriva om ett samrådsförfarande av bolagets förslag till dragningar och placeringar. Berörd sameby får på så sätt möjlighet att bevaka sina intressen genom att samråda om frågan. Miljöprövningsdelegationen är dock inte av den uppfattningen att det är nödvändigt, att som Jiingevaerie sameby framför i sitt yttrande, att dragning av vägar och elledningar ska föregås av deras uttryckliga godkännande. Miljöprövningsdelegationen är däremot att det är rimligt att Bolagets förslag ska lämnas till tillsynsmyndigheten för godkännande minst en månad innan anläggningsarbetena påbörjas.

Miljöprogram

Bolaget har i samband med ansökan upprättat ett preliminärt miljöprogram där de miljöprinciper och riktlinjer som ska gälla för entreprenör och beställare under anläggningsfasen. I programmet redovisas vissa av de åtaganden som Bolaget gjort och åtgärder för att uppfylla dessa. Miljöprogrammet måste emellertid revideras och anpassas bland annat till föreskrivna villkor i detta beslut. Övriga frågor som behöver förtydligas i miljöprogrammet är exempelvis utformning av sedimentationsfällor och åtgärder för att minska damning och vibrationer. Det reviderade miljöprogrammet ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att detta tillstånd tagits i anspråk.

Risker

Det är sällsynt att rörliga delar kastas iväg från vindkraftverk eller att vindkraftverk faller omkull. Miljöprövningsdelegationen förutsätter dock att den teknik som finns, och eftersom blir tillgänglig, för att tidigt identifiera obalans eller vibrationer i ett vindkraftverk till exempel till följd av materialutmattning kommer att nyttjas inom anläggningen och att frågan kan lösas inom ramen för verksamhetens egenkontroll. Nedisning av torn och vingar kan uppkomma under vissa meteorologiska förhållanden. Detta kan medföra att is faller ned från verken eller att is kastas iväg från verken. Ispåbyggnad är framförallt ett problem i fjällvärlden och på den aktuella platsen bedömer miljöprövningsdelegationen risken för ispåbyggnad vara mindre.

I stora delar av Sverige bedöms det i allmänhet årligen föreligga förutsättningar för maximalt en vecka med ispåbyggnad. Denna bedömning torde även kunna gälla som en generell utgångspunkt för den aktuella etableringen.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att i vilken utsträckning nedisning uppkommer på ett enskilt verk är beroende av de lokala förutsättningarna. Vindkraftverken avses dock placeras i ett område där relativt få människor rör sig och miljöprövningsdelegationen gör mot bakgrund av ovanstående att nedisning av vindkraftverk och därtill hörande nedfall av is eller kast av is inte är ett större problem och inte utgör hinder för tillåtlighet. Ett sedvanligt villkor om uppsättande av varningsskyltar bör dock föreskrivas.

Vindkraftområdet kommer att hållas tillgängligt för allmänheten för att bedriva jakt, fiske och övrigt friluftsliv. Miljöprövningsdelegationen anser därför att det är viktigt att allmänheten effektivt informeras om de risker som det kan medföra att befinna sig inom området.

Det bör även upprättas ett kontrollprogram i syfte att klarlägga i vilken utsträckning nedfall av is och kast av is kan förekomma samt var inom området detta kan förväntas ske. Det bör även klarläggas under vilka delar av året som denna problematik kan förekomma.

Återställning

Bolaget anger att vid en framtida avveckling av anläggningen kommer allt material, inom ekonomiskt förvarbara gränser, att återvinnas. Fundamenten ska tas bort ned till ca 1 m under markytan. Vägar och elkablar lämnas kvar och på anläggningsytorna planeras jord.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att återvinning av material bör ske så långt det är möjligt, vilket även kan innefatta kablar i mark. Det är dock viktigt att göra en bedömning av värdet av återvinning av material mot de ingrepp detta medför på miljön. Det är även viktigt att beakta störningarna för motstående intressen, framförallt rennäringsen. Anläggandet av vägar är ett så pass permanent ingrepp att ett fullständigt återställande av markområdena kan vara svårt. Risk kan finnas att borttagande av vägar i sig även kan medföra en betydande negativ miljöeffekt. När verken tagits ur drift kan vägarna även utgöra en tillgång för bl.a. pågående skogsbruk och allmänhetens åtkomst till området.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att erfarenheten från nedmontering och återställning av vindkraftanläggningar inte finns idag samt att tiden för när återställningsåtgärderna blir aktuella ligger långt fram i tiden. Detta gör att kunskapsläget kommer att förbättras om vad en återställning av en vindkraftanläggning bör omfatta. Miljöprövningsdelegationen anser att återställningsåtgärderna ska behandlas utifrån de erfarenheter och den kunskap som finns när återställningsåtgärderna blir aktuella. En anmälan som redogör för de återställningsåtgärder som bedöms lämpliga och rimliga ska därför lämnas till tillsynsmyndigheten när anläggningen, eller delar av denna, tas ur drift. Om Bolaget har för avsikt att inte återställa delar av anläggningen när den tas ur drift

ska skälen till detta anges i anmälan. Bland de återställningsåtgärder som särskilt ska beröras i anmälan är, nedmontering av verk och elledningar, återställning av vägar, vägdken och sprängningsschakt, återställning av vegetation samt återvinning av material. Ett villkor i enlighet med detta bör därför föreskrivas.

Motivering av det allmänna villkoret

Under det allmänna villkoret tar Miljöprövningsdelegationen fasta på de åtaganden som Bolaget har angivit i ansökan, tekniska beskrivningen, miljökonsekvensbeskrivningen eller i övrigt åtagit sig i ärendet. Vissa åtaganden har gjorts vid det offentliga sammanträdet. De åtaganden som miljöprövningsdelegationen särskilt vill betona i det allmänna villkoret är frågan om diskret färgsättning, enhetlig utformning samt avsaknad av reklam och logotyper på vindkraftverken, antireflexbehandling av rotorbladen, kvarlämnande av skog mellan verken, minsta avstånd till bostad från vindparkens gräns, åtgärder avseende radio, TV- och telestörningar.

Verkställighet

Bolaget yrkar att det ska medges verkställighetsförordnande. I yttrandet från Jiingevarie sameby framkommer invändningar mot att verkställighetsförordnande lämnas. Bolaget redovisar i sitt bemötande de skäl som ligger till grund för sitt yrkande.

Miljöprövningsdelegationen har genom villkor föreskrivit försiktighetsmått som innebär att särskild hänsyn ska tas till rennäringen under vinterhalvåret. Härigenom har Bolaget ålagts inskränkningar i möjligheten att arbeta stora delar av året vilket talar för att Bolaget bör få möjlighet att påbörja arbetet för att hinna slutföra arbetena inom rimlig tid. Till detta bör läggas det stora allmänintresset av att klimatneutral energiproduktion kommer till stånd utan alltför stora fördröjningar. Bolagets verkställighetsyrkande har begränsats till att avse vägbyggnation, skogsavverkning och byggnation av enstaka fundament. Vad gäller vägbyggnationer inom området bedömer Miljöprövningsdelegationen att skälen att meddela verkställighet ska ses i jämförelse med vilka regler som annars gäller för byggnationer i skogsmark. I första hand ska befintliga vägar användas vilket innebär att arbetena i första hand kommer att handla om vägförstärkningar mm. Vägbyggnationer och skogsavverkningar i skogsmark fordrar normalt inte tillståndsprövning utan det som gör åtgärderna prövningspliktiga är sammanhanget med vindkraftsprojektet. Miljöprövningsdelegationen konstaterar vidare att det föreligger få motstående intressen. Området är utpekade som riksintresse för vindbruk och motstående utpekade intressen saknas.

Verksamheten har stöd i kommunernas översiktsplaner. Sammantaget bedömer miljöprövningsdelegationen att verkställighet i enlighet med Bolagets bemötande av den 10 november 2009 kan beviljas. Åtgärderna bör dock inte få påbörjas innan en begränsad säkerhet ställts för sådana återställningsåtgärder som kan behöva vidtas om anläggningen inte tas i drift.

Igångsättningstid

Bolaget har yrkat på en igångsättningstid på 7 år från det att beslutet vunnit laga kraft. Vad Bolaget avser med 7 års igångsättningstid har vid det offentliga sammanträdet angetts vara att byggnationen i alla delar påbörjats.

Miljöprövningsdelegationen menar att det är mer ändamålsenligt att föreskriva en igångsättningstid på tre (3) år inom vilket verksamheten tagits i anspråk exempelvis genom att anläggningsarbeten påbörjats. Om igångsättningstiden behöver förlängas och skäl finns för detta kan igångsättningstiden enkelt förlängas.

Tidsbegränsning

Länsstyrelsen i Jämtland har i yttrande anfört att tillståndet bör tidsbegränsas till 30 år. Bolaget motsätter sig detta eftersom vindkraftverkens livslängd med dagens utveckling kan överstiga 30 år. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att ett tidsbegränsat tillstånd visserligen kan leda till en omprövning med skärpta krav på t ex bästa teknik om verksamheten ska fortsätta när tillståndet löper ut. Vindkraft är emellertid en verksamhet där teknikutvecklingen varit särskilt påtaglig de senaste tiotalet år. Allt talar för att denna teknikutveckling kommer att fortsätta. Ett tidsbegränsat tillstånd kan därför leda till att Bolaget under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar som kan leda till en effektivare energianvändning och bättre miljöteknik som medför mindre störningar. Miljöprövningsdelegationen har valt att förena tillståndet med krav på säkerhet som ska ställas vid tre skilda tillfällen under tillståndstiden. Om Bolaget investerar i anläggningen under tillståndstiden leder detta till att den ekonomiska livslängden på anläggningen ökar. Bolaget kan då, med stöd av 24 kap 8 § miljöbalken, ansöka om ändring av villkor och senarelägga tidpunkterna för säkerhetens ställande. Härigenom skapas incitament för investeringar i anläggningen som i sin tur leder till en effektivare energiutvinning och därigenom ett effektivare nyttjande av området. Miljöprövningsdelegationen vill således uppnå samma syfte som Länsstyrelsen i Jämtlands län men anser att detta bättre uppnås genom ett icke tidsbegränsat tillstånd. Huvudregeln avseende miljöfarlig verksamhet är dessutom att tillstånd ska lämnas för en obegränsad tid. Tidsbegränsande tillstånd bör användas för särskilt miljöstörande verksamhet och på platser där konkurrerande markanvändningsanspråk kan förväntas. Miljöprövningsdelegationen anser sammantaget att skäl för tidsbegränsning av tillståndet inte föreligger.

Uppstår ett behov av teknikutveckling under tillståndet löptid kan detta åstadkommas inom ramen för tillsynen genom omprövning av villkor på tillsynsmyndighetens initiativ.

Miljöprövningsdelegationens sammanfattande bedömning

Sökanden har genom sin ansökan och miljökonsekvensbeskrivning visat att man har den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att kunna bedöma och förstå samt därigenom förebygga, hindra eller motverka de skador och olägenheter som verksamheten kan orsaka på människors hälsa och miljön. Sökanden har även visat vilka effekter verksamheten kan antas medföra på hushållningen med mark och vatten, hur miljöbalkens mål uppfylls samt hur den fysiska miljön i övrigt påverkas.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att de av sökanden gjorda åtaganden och de villkor som föreskrivs i detta beslut utgör tillräckliga försiktighetsmått för att

tillstånd ska kunna lämnas. Mot bakgrund av miljöbalkens mål i 1 kap 1 § och de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. gör sammanfattningsvis Miljöprövningsdelegationen den bedömningen att tillstånd kan lämnas för verksamheten.

SÄRSKILDA UPPLYSNINGAR

Miljöprövningsdelegationen erinrar om att meddelat beslut enligt miljöbalken inte befriar tillståndshavaren från skyldighet att iaktta vad som i övrigt föreskrivs om den anläggning eller verksamhet som avses med tillståndet.

Bolaget ska, i enlighet med 26 kap 19 § miljöbalken, fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön samt i övrigt iaktta vad som sägs i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll.

Bolaget ska vidare, i enlighet med 26 kap och 22 §§ miljöbalken, till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen samt bekosta eller utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska avgift betalas årligen av den som bedriver miljöfarlig verksamhet.

KUNGÖRELSEDELGIVNING

Miljöprövningsdelegationen beslutar med stöd av 16 § delgivningslagen (1970:428) att delge beslutet genom kungörelse som ska införas i Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Ångermanland. Delgivning av beslutet anses ha skett på tionde dagen efter detta beslut.

Miljöprövningsdelegationens beslut i ärendet har fattats av miljöprövningsdelegationens ordförande Lars Nyberg och sakkunnig Lena af Geijerstam. Föredragande i ärendet har varit miljöhandläggare Frida Uebel.

Lars Nyberg
Ordf Miljöprövningsdelegationen

Lena af Geijerstam
miljösakkunnig,
Miljöprövningsdelegationen

Kopia:

Statkraft Sverige AB, Hitechbuilding 92, Sveavägen 9, 101 52 Stockholm
Fröberg och Lundholm Advokatbyrå AB, Strandvägen 7 B, 114 56 Stockholm
Sollefteå kommun, Samhällsbyggnadsnämnden, 881 80 Sollefteå
Sollefteå kommun, 881 80 Sollefteå
Strömsunds kommun, Miljö- och byggnämnden,
Strömsunds kommun, Box 500, 833 24 Strömsund
Länsstyrelsen Jämtland, 831 86 Östersund